

Hon. Rédacteur,
le la Revue Arménienne
du Couvent des R.R. P.P. Méh
à VIE,
VII Méchitaristins.

ԿԻՍԱՍՍԵԱՅ

Ազգային, Գրական եւ Քաղաքական

27th SURT

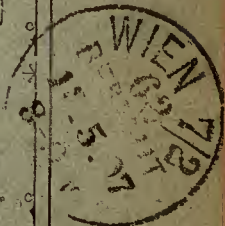
1897

ԹԻԻ 9

ՄԱՅԻՍ 1

ԽՄԲԱԳԻՐ - ՏՆՕՐԷՆ
Մ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ԶՄԻՌՆԻՍ
ՏՊԱԴՐ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՔԱՆ ԳՈՐԾ	293
ԱՆԵՐԵԻՈՅԹ ՊԱՐՈՆԸ	297
ԶԱՅՆԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ (Տօրք Կ. Յ. Փաշաեան)	303
ԷՅԻՔԷԼԷ ԳԻՒԿՆ ԵՒ ԻՐ ԾՐՋԱԿԱՅԻՆ (Ներսէս Զ. Տ. Ստեփանեան)	308
ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԲՆԻՆՈՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐ (Էլիզա Ս. Պալապանեան)	311
ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԹԱՐԱՆ - ՈՐԲԱՆՈՅ Ի ԿԻՊՐՈՍ (Ղեկոնդ Քննյ, Տ. Նահապետեան)	314
ՄԱՅԻՍ (Ռ. Որբերեան)	318
ԱՌՏՆԻՆ ԳՈՐԾԵՐ (Սիւսի)	318
ՄԵՐ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ	325
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐ (Խ. Քն. Տ. Վարդանեան)	

Կ'անցրուի ՄԷԺ. յոռնաժողովներ: Իրենց յօդուածներն
գրեւոր միայն քերքի մէջ մէկ էր նստի միայն:

Նամակ կամ յօդուած անուղիակութեան համար դըր-
կուած եւ ճիշտութեամբ եղբայր եւ զկերպարանուիր:

Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ տւար է լինին, Իշմիրէ
դուրս գտնուող բաժանորդը կրնան իրենց բաժնեգինն դրկել
Պօլսոյ, Իշմիրի կամ Լօնտօնի վրայ փոխանակադրով եւ կամ
Օմ- բրքադրոյն դրկելով 20 նատ դրուշնց փուշն 1 մ. նիտի
նաշով:

Բաժանորդ գրուիլ փափարողը կրնան ուղղակի խմբագրութեան դիմել եւ կամ մեր գործակալաց:

Չորե քաժանորդ գտնողի տաքեկան բիւ մը ճրի կ'արուէ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ
ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ասելի ճոխ քոխանդակութեամբ եւ զանազան
նորանոր պատկերներով յոյս տեսած է սոյն ընկեր-
յանութեան վեցերորդ տպագրութիւնն:

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

Իզմիր — Մամուրեան Գրատուն Մօսկ փողոց թիւ 4
Կ. Պոլիս — Նշան Կ Պերպերեան Էսֆի Զաւթիյե թիւ 61

Գրափաճառներու մասնաւոր պոլիմաներ

Մեծաքանակ գնողներու համար զոհանջից զեւր:

ԳԻՆ 3 ՂՐՈՒՆ

ALLIANCE FRANÇAISE

ՅԻՐԱՆՍԵԿԱՆ ԽՐՈՒԹԻՒՆ

Երեկոյեան ազատ դատախօսութիւնք շարժած օր 17
Ապրիլ պիտի դադարին, ապա թ 30 Ապրիլի վերսկսելու
պայմանաւ:

Դատախօսութիւնք այսպէս կարգ աղբուած են.

Նախնական դատ Ա. բաժանում	Բշ. և Դշ. Ժամը	7 Էն 8
» » Բ. » Բշ. և Բերբ.	» »	7 » 8
Միջին » Դշի Ժամը	7 Էն 8 և կէրակի »	11 » 12
Բարձր » » և Բերբ.	» »	7 » 8
Առեւարական » Բշ. և Դշ.	» »	7 » 8

Բաժանորդութիւնք պիտի ընդունուին ամեն օր 6 1/2 » 7

Առաջանայ կերպով պիտի ընդունուին այն անձինք
որ կը փախաքին մէկ շարժուման դատախօսութեանը
ներկայ դանուիլ վերջնականապէս բաժանորդ դրուելէ
առաջ:

Բ

**ՄԵԾ
ԴԵՐԱԿԱՏՈՒՆ
ԳԼՈՐԳ Մ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ**

Ապալիվաճառանոց Երևան-Փեման ֆերիանէին Կէշ. Թի- 1

Վաճառատունս հաստատուած օրէն ի վեր սուղ ժամանակի մէջ ունեցած բազմաթիւ յաճախորդներս, ապացոյց մի են թէ՛. մենք մեր յայտարարութեան հաւատարիմ՝ գտնուած ենք, հարկ չիկայ զովեաներ չուղիւ. յայտմ, մեր գործերը թիւայ են արդէն՝ թէ զներու աժանութեան հետ նաեւ ունինք մեծ առաւելութիւն մը ուրիշ նմանօրինակ հաստատութիւններէ ձեռի, կարիւր և ապրանքի մասին Երևակայեցէք թէ որչափ դժուարին է ամեն մէկ անհատի ծաշակը դո՛ւրսցնել և ձեռն յարմարութիւն տալ, նա մանաւանդ երբ այդ անձը առաջին անգամ է որ հազուաւ չիկել կուտայ մեզ. Աստի ինչպէս մինչև այսօր, նոյնպէս ալ այսուհետև պիտի աշխատինք ամեն քանք և զոհողութիւն չի խնայել նոյն իսկ ամենէ քծախնդիրները անգամ՝ դո՛ւրսցնել:

Աւելորդ չենք համարիր. նաեւ իմացնել թէ վաճառատանս մէջ կը գտնուի քաղցիրներու, ֆաստեկներու և այլ անասկ ասուեղէններու ճոխ հաւաքածոյ մի, և թէ պատրաստ կարողա՞ւմ հազուաւսներ ալ ունինք:

Ածան, ձեռաւոր եւ տոկոսն, դիմեցէք եւ տեսք:

22-24

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Աշխատասէր անձ մի քիչ շատ տեղեակ Անգլ. Գաղղ. Իտալ. Յուն. և Տաճկ. լեզուացի և քիչ մ'ալ Տօմարակալութեան դատարանը մի կը փնտռէ իւր ընտանիքը ուսուցնելու բաւական համեստ թոշակով:

Խղճիրէ՛ դուրս դատարանն ալ կրնայ յարմարութեան դալ:

Դիմել առ Խմբագրութիւնս

ԿՈՒՋԷՔ

Աժան, մարդը և յաջողութեամբ լուսանկարներ ունենալ,
դիմեցէք ի Հալէպի փողոց

ՄԱՐԱԹՈՆ

Լուսանկարչատունն, ուր՝ քնական մեծութենէն սկսեալ մինչև
մանրադիտական փոքրութեամբ պատկերներէ զառ, խիստ
շափուտը գիներով կը շինուին նաև հանգիստական, գրաստական,
ընտանեկան, մանրակական, հարսանեկան և այլ զանազան կար-
գի խմբանկարներ: Գործատունէ զուրա ելած յանձնարարու-
թիւնք ևս աւելորդ է լսել որ փութով և գոհացուցիչ պայ-
մաններով կը կատարուին:

Մրցում անկարելի է մեզ դէմ, քանի որ լուսանկարչական
արուեստին երեք էական կէտերուն, այն է՝ բնութիւն, բնի, և
բնութիւնէ մէջ մեր ունեցած մասնագիտութիւնն հարկ չի ուզեր
պարզապէս խաբելու համար ճիշտ և շլացուցիչ արդուշար-
գերու գիմել, ինչ որ շատեր ի կիր կ'առնուն իրենց արուես-
տական թերութիւնները պարտկելու համար:

Տէր եւ վարիչ Մարաթոն լուսանկարչատան

Դ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

Ի Հալէպի փողոց. — Զմիւռնիա

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Հայոց Ռէ Բաշ

Դ. ԵՒ Լ. ԹԵՐԻՏՃԵԱՆ

Պատիւ ունինք ծանուցանել Արդդ Հասարակութեան և մասնաւորա-
բար մեր հաա. Յաճախորդներուն թէ վերջերս մեր վաճառատունը խիստ
ճախտուցած ենք զանազան ուտեստներով:

Ահլ գիմաղ ամէն ինչ պիտի գտնէ շատ աման գիներով:

Ունինք նաև Ալիխարի և ուրիշներու ընտիր օճառներ, նոյն գործա-
տունները ծախուած գիներու վրայ ԱՌԱՆՑ ամենափոքր յաւելադրու-
թիւն մ'ընելու:

Դիւրութեան համար մեր Յաճախորդներուն հաշուետարներ կը
ջանձենք և մեր սովորութեան համաձայն հաշիւները ամիսը անգամ մը
կը փակենք:

ԴԵ ԿՈՒՋԷՔ ԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԱՊՐԷՏԻ Ի Կապուս Պրեմիեր Գրքարան ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԱՊՐԷՏԻ	 ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԱՊՐԷՏԻ ԲՆԱԿԱՆԱԿԱՆ	ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԱՊՐԷՏԻ PAPIER A CIGARETTES → M.C.O.A. ← Au profit de l'orphelinat arménien SMYRNE
---	--	---

Իգիբի Հոգ - Արքայապետ Բնիկոմիտի, իր պաշտպանութեան ներքե, գտնուած ԱՐԷՄԵՆՏԻ, ի նպատակ որոշած ընդունել ի մեծոյ շքանշանաւոր հանգիստի թղթեր, քաջայայտ է որ Արքայ Հասարակութիւնը աշխարհի աշխարհի գլխաւոր աշխարհի իր աշխարհութիւնը՝ գործածելով մեր սիւստի թղթերն, եւ, իրարմէն ետեւ, պիտի կրեն Բնիկոմիտի մասնաւոր կնիքը:

Սոյն սիւստի թղթերու կողքունտեղին է Մանուկեան Կապուսեանն որ մեծաքանակ գնուելուն պարտին եղիւ:

Իսկ այն գաւառացի ազգայինք որ կուզեն Բնիկոմիտեան սիւստի թղթերու գործակալութիւնն առնանել, կըրնան ուղղակի դիմել կողքունտեղին եւ հարկ տուած կարգադրութիւն ընել նպատակաւոր պայմաններով:

Հասցէ՝ Մանուկեան Տպարան

Մ: Ի: Կ: Է: Է: 4

ՀՈՂ - ԱՐԷՄԵՆՏԻ ԲՆԱԿԱՆԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ

INTERNATIONAL SPORTING & ATHLETIC GROUNDS
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶՐՈՍԱԿԱՆ և ԲՄԲՏԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱՐԱՆ
ՊՈՒՐՆՈՎԱ

Տարեկան բաժանորդաց քաժեհան պայմանք

Պարնալայն դուրս բնակող հեծելանորդներն (bicycliste Սթեշ) բարձրաւանդը մուտք ունենալու պայմանաւ արշաւի և սանազնատակի խաղերու օրերն ալ՝ պիտի վճարեն մէճ. 3:

Պարնալայն բնակող հեծելանորդներ բարձրաւանդը մտնելու պայմանաւ Արշաւի և այլն օրերն ալ մէճ. 4:

Հեծելանորդ չեղող անձերու համար բարձրաւանդի մուտքով մէճ. 1 1/2:

Տիկիներն՝ իրր շնորհ, ազատ մուտք պիտի ունենան բարձրաւանդն սոփորական օրերն: Գումարման օրերը պարտաւոր են վճարել իրենց անդին համար տրոշեալ գիները:

Բաժանորդատուս չունեցող անձեր չեն կրնար մուտ ունենալ, այլ Արշաւի օրերը պիտի վճարեն տրոշեալ գիները:

Առ. Պ. Ն. Կ. Բաղարաքի հեծելանիւի գասեր կուտայ զոճաչուցի պայմաններով այս խաղին փափաք ունեցող անձերուն:

Հեծելանիւի գաս տանողներն մուտք չեն վճարեր:

Բաժանորդութեան և այլ անդեկութեանց համար գիմել Պ. Ն. Կ. Բաղարաքիի գրատունն Ֆրանկաց-թուղ, Լըքալ Ռուէկ:

ԱԶԴ

Վկայեալ և փորձառու գասատու մը Գերմաներէն, Ֆրանսերէն, Անգլիերէն և իտալերէն եւ լեզուաց, գիտութեանց և երաժշտութեան կը փափաքի ուսուցանել վարժարանաց կամ՝ ընտանեաց մէջ: Տեղեկութեանց համար գիմել առ Միհրան Գիրքճեհանի ի վալոնա:

ԸՆՏԻՐ ՔՕՆԻԱՔ

Δεμαγωγείας καὶ Ἀντιρρυσείας

ՍԱՄՈՍԻ ՄԻՍԻԷԹ ԽԱՂՈՂԷՆ

Ինչպէս ծանօթ է ամենուն Սամսոսի միաքէթ գինին աշխարհի վրայ կը դերադանցէ միւս բոլոր իր նմաններն, հետեւապէս այդ խաղաղէն շինուած ՔՕՆԻԱՔՆ ճշտօրէն համապատասխան քիմիական նորագոյն պահանջմանց, ոչ թէ միայն կրնայ միցիլ, Զուհաստանի մէջ և այլուր, պատարասումներն թէ գնայն և թէ տեսակին կողմէ, այլ նաև կրնայ տալինն համարուիլ Եւրոպայի մէջ պատարասում բոլոր քօնիաքներէն:

Սամսոսի մէջ հիմնեալ առաջին միակ հաստատութիւնն է այս գործարանն ուր շինուած ՔՕՆԻԱՔՆ առաջինն է զուա Միաքէթ խաղաղէ:

Հետեւապէս այս քօնիաքն իր գերադանցութեամբ տրգէն հռչակ հանած լինելով, վստահ ենք որ Արդոյ Հոյ հասարակութիւնն, անգամ մը փորձելով պիտի գընահատէ անոր գերադանցութիւնն և պիտի զգուշանայ ուրիշ քօնիաքներ գործածելէ, վստահ զի մեր քօնիաքի տեսակն մի է և չունի երկրորդական կամ երրորդական տեսակներ:

ՍԱՄՈՍԻ ՔՕՆԻԱՔՆ մեծ քանակութեամբ տնեհալ փաթեաքոյք պարտին դիմել կիրիա խան թիւ 48, Կ. Յովել, Դ. Մարտիրոսեան և լնկեր: Իսկ փոքրաքանակ գնողներն կրնան դիմել Շէրպէտճիներու մէջ թիւ 101 Յովսէփ Լըակէղեանի, և Հայոց թաղ Պրնք. Դ. և Լ. Շէրիտճեանի, ինչպէս նաև Շիշէճիներու մէջ Մեծ. Գէորգ. Քէշիշեանի և բոլոր շաքարավաճառներու մօտն:

Գիններն անհամեմատ ավան են մրցելու կարող հրապարակիս վրայ գտնուած բոլոր քօնիաքներու հետ:

Կ. ՅՈՎԵԼ, Դ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ և ԼՆԿ

Միակ ներկայադրողք

Թուրքիոյ Եգիպտոսի, Անգլիոյ և Միացեալ Նահանգաց:

Յ. Գ. Ա. Բ. և ուր որ կը գտնուին վերջնական երկրներու հաշուի մէջ հաշուեցիկներ հանապազել Սամսոսի Բնեաթ գործակալութեան, կրնան թիմել Զօնաշիւք Բնդ. Գործակալութեան կերպարաններն, կրնան թիմել 48:

Մ. ՄԻՎՐԻՍԱՐԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԷ

U G D L U D U A U S A h v

Սոյն համբաւաւ որ վաճառատունն՝ ուր կը ծախուին զանազան բաժնագիրներն, բրդեղէն, մետաքսեղէն նիւթեր, վազուց կը վաճէլէ ոչ միայն իզմիրի ամեն հասարակութեանց համարումն, այլ և իր բոլոր դաւառային յաճախորդներուն վստահութիւնը որ արդէն քաջ զնահատած են իր ապրանքաց ընտրութեան, տոկունութեան լաւութեան, չափերու ճշտութեան և գիններու անհամեմատ չափաւորութեան զգալի առաւելութիւններն, այնպէս որ միշտ գոհ մնայած և սոյն վաճառատունը պատուած են իրենց յանձնարարութեամբ, ինչպէս ցարգ նայնպէս և այսուհետև Սիլիքիսարեան վաճառատունն պարտաստ է միեւնոյն գիւրութիւններն ընծայել տեղւոյս յաճախորդներուն, և յատկապէս դաւառայնաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ վերայիշեալ առաւելութեանց վրայ: Պարտին վստահ լինիլ թէ իրենց յանձնարարութիւններն զրով կամ զսրժակատարներու միջնորդութեամբ, ամենայն ճշտութեամբ ու փութով պիտի կատարուին: Անտարակոյս դաւառացի և տեղացի նոր յաճախորդներ պիտի փութան, անձամբ գիմելով փորձել, ապրանքաց գերազանցութիւն, Սիլիքիսարեան ընդարձակ միջերանոցներու մէջ՝ որ կը գտնուին՝

INDICATEUR DE SMYRNE

1897

3e ANNÉE

Par

JACOB DE ANDRIA

Սոյն հասցեցուցական՝ օր կ'ապրուհակէ՝ Իզմիրի նահանգին և շրջանայ կղզիներուն վաճառականաց և դանադան դատարարութեան տնօրէններն ու հասցէներն, ինչպէս նաև թղթատարական և արիշ շատ մը օգտակար ծանօթութիւններ, այս տարի ևս ՀԻՆԳՆՐՈՐԴԷ լոյս տեսած է աշխատասիրութեամբ:

Պ. ԺԱԳՈՊ ԵՐ ԱՆՏՐԻԱՅԻ

Իրազէս ծոխացած և ընտիր ազգայրութեամբ:

Գ Ի Ն

Իզմիրի համար

Ձրանդ 10

Օստար երկիրներու համար

» 12

Կը վաճառուի Պ. Սինգլանի խանութը, ճոյա խան
Թիւ 42 - Երկրորդ յարկ:

SMYRNA ATHLETIC ASSOCIATION

Իզմիրի մարմնամարզական ընկերութիւնն՝ ինչպէս տարիներէ ի վեր, այս տարի ևս իր ծրագիրն հրատարակած է, որով կը ծանուցուի թէ երկու անգամ՝ մարմնամարզական խաղերը տեղի պիտի ունենան, մին ժախ 5 և (Ն. Տ.) և միւսն մայիս 12ին, ի Պուրնսփա:

Թ Ի Ի Ծ

1 ՄԱՅԻՍ 1897

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՔԱՆ ԳՈՐԾ

Շատ խորհուրդներ, մեծ փափաքներ, երկար ծրագիրներ, այլ գուն ուրեք գործ, այս է ընդհանրապէս մերայնոց արդի ընթացքն։ Ամեն կողմէ ոչ միայն բուռն եռանդ, այլ շարժում մը կ'տեսնուի Ազգին որը ու ազգայնի մանկանց համար որբանոցներ հաստատելու։ Այս շարժման բուն գրգիռն, պարտ է խոստովանիլ, օտար բարեսէր անհատներու, ինչպէս նաեւ հայ համակեան ու բողոքական քաղաքիչներու որբախնամ ընկերութեանց օրինակն եղած է, օրինակ՝ որու թէ՛ տոհմային և թէ՛ ողորմասիրական տեսակէտով հետեւելու համար մեր մէջ նաեւ անհատական ու հաւաքական ոյժեր միասնաբար կ'ձկտին, որպէս զի ընկերակցութիւններ կաղմելով, հանգանակութիւններ բանալով՝ որբանոցներ հիմնեն, կեդրոնական վարչութիւն ևս խնդիրը լրջօրէն նը-

կատուութեան առնելով՝ կ'պատրաստուի Մայրաքաղաքի մէջ հիմնել որբանոց և 100 ի չափ որբեր պատասպարել ու կրթել: Իսկ Պրուսա, Իդնիմիտ, Իդմիր և այլ գաւառական կեդրոններ կ'պահանջեն՝ օրագիրներու խօսքին նայելով, չէ թէ հաշտուող այլ հաշտուող որբեր, որպէս զի խնամեն մասնաւոր հաստատութեանց մէջ կամ կարող ընտանեաց ծոցն իբրեւ որդեգիր տեղաւորեն: Շատ գովելի ու սքանչելի է այդ բարեգործական միջոցն, կը հաւատանք թէ անկեղծ է այդ անձնութեան աւելանըն, ոտկայն եռանդ ու խանդ բաւական չեն իրական որդիւնք մ'առաջ բերելու, և ցաւալի է դիտել որ քանի մ'ամեն ի վեր միայն որբանոցներու հիմնարկութեան համբաւը կ'լսենք, կ'լսենք որ գաւառներէ հազարաւոր որբեր ճամբայ ելած են դէպ ի մեր կողմերը, կ'լսենք որ հանգանակութեան վորձերն սկսած են, սակայն ցարդ՝ մի քանի անշան բացառութեամբ, կ'օգտուեն իմանալու թէ ո՞ւր են այդ որբանոցներն, ո՞ւր որբերն, և ասոնց խնամատարութեան ու հոգածութեան համար ի՞նչ գործնական միջոցներ, ի՞նչ կարգադրութիւններ եղած են թէ վարչային և թէ գրամական տեսակէտով:

Ըստ մեզ՝ մեծագոյն թշուառութեան և անկարգութեան դուռ մը կրնայ բացուիլ խնամելի որբերու համար՝ եթէ հիմնապէս չորոշուին և չապահովուին հիմնելի որբանոցներուն մատակարարութեան բարոյական ու նիւթական պայմաններն, եթէ ոչ միայն հաստատ հասոյթներ այլ և կանոնաւոր հսկողութեան և խնամատարութեան միջոցներ կանխաւ չսահմանուին ազադային համար: Աւելորդ է այս կիտիս վրայ երկարաբանել, քանի որ արդէն շատեր փորձով գիտեն թէ սրբան ազգ հաստատութիւններ անզուսպ եռանդով հիմնուած և սկիզբըրած են և ինչ եպրելի անհոգութեամբ կործանած են: Եւ այս պարագայիս մէջ չէ թէ ծնողաց տէր մանկունք, չէ թէ թոշակաւոր տշակերտներ են որ արտի հոգածուին, այլ անտէր, անօք ու անմեղ մանկիկներ ու աղջկունք որ՝ եթէ յանկարծ ազգ ովին անխնամ մնան կամ՝ նոր խնա-

մտկալներու կողմէ իրրե խորթ զաւակներ կամ լստ-
րուկներ խնամուին կորստեան անդունդը պիտի գլորին,
Արդէն որբեր խնամելու ու կրթելու գործը թեթեւ ու
դիւրին գործ մը չէ, դրամական տպահով միջոցներէ
զատ՝ բարոյական ու մանկավարժական հաստատուն հըմ-
տութիւն և կարողութիւն պէտք է, Հետեւապէս անհրա-
ժեշտ է անոնց ոչ միայն ներկայ վիճակը հաստատ հիման
վրայ դնել այլ և հեռատես և խմաստուն տնօրէնու-
թեամբ ազագոյն ապահովել:

Արդէն Ծ՝Հ՝-ըի և ապա Միհրան էֆ. Արիկեանի կողմէ
կարծիք մ'երեւան ելաւ՝ թէ որբերը փոխանակ տեղա-
փոխելու, լաւագոյն պիտի լինէր ազգային որոշեալ հան-
գանակութեամբ իրենց բնիկ հողին կամ իրենց մօտա-
ւորագոյն քաղաքներու մէջ հիմնելի որբանոցներու յար-
կին տակ խնամել ու կրթել, և ազջիւնքը հայ - բողո-
քական ու հռոմէադաւան որբանոցներու խնամատարու-
թեան յանձնել մասնաւոր պայմաններով, որպէս զի ա-
պագային մէջ կարող լինին իրենց ստանալիք կրթու-
թեամբ ու արհեստներով՝ սատարել իրենց բնիկ երկրին:
Այս կարծիքն՝ թէև կրնայ գործադրելի և շահաւէտ լի-
նիլ, սակայն հարուստ և ձեռնհաս ընկերակցութեան մը
գործակցութեան կարօտ է, որպէս զի իր յատուկ գոր-
ծակատարներու միջոցաւ գործն ի կատար հանէ: Բայց
ո՞ր է այդ հարստութիւնն ու աջակցութիւնն, ո՞ր, անձ-
նուէր ու գործունի աշխարհական ու եկեղեցական ազ-
գայիններն որ այսպիսի հիմնական ձեռնարկի մը գլուխն
անցնելու յոժարին: Միշտ հատ ու կտոր միջոցներ, միշտ
կոտորակային, կէս - օրոշումներ են որ մեր սիրտն ու
միտքը կ'զբաւեն, և այս պատճառաւ մեր ոյժերը կ'ջլա-
տին: Ուստի վարչութիւն, թաղ - խորհուրդներ, մանր
մուկ ընկերութիւններ կ'շարժին, կ'յուզուին որ դրամ
հաւաքեն, և իւրաքանչիւրը հեղինակութեան պատուոյն
տրժանանալու համար հաղարաւոր որբեր Պօլիս և այլուր
փոխադրել և ընտանեաց ծոցը կամ ասոյիս անդին
ցրուելու յաւակնութիւններ կ'տածէ, շատ դիւրին և

դործադրելի համարելով այդ տեսակ օգտյին մարդասիրական խորհուրդներս Երանի՝ թէ յաջողէին:

Ուրիշ Ի՞նչ ճար կայ. մարդ կ'ընէ ինչ որ կարող է, ժողովուրդ մը կ'նպաստէ որքան որ իր քսակը կ'ներէ: Տարակոյս չկայ, Բայց արի տես որ մեր մէջ անհատն է որ իր կարողութեան ներածէն աւելի ոչորմասիրական ձայնին կ'անսայ, իսկ անոնք որ տասնապատիկ, հարիւրապատիկ աւելի տալու վիճակի մէջ կ'դնուին, անոնք որ եթէ կամին միայն կարող են չէ թէ հազար այլ բիւր որբերու բոլոր նիւթական ու բարոյական պիտոյից հօգը տանիլ առանց դժուարութեան, ահա անոնք ժլատութեամբ կը շարժին և մեզ չբխապատող թշուառութեան պատճառները հիմնովին բառնալու կ'գժկամակին: Անտարբերութեան ցաւալի իրեոյթ մ'է այս, անտարբերութիւն՝ որ թէ և անհատական գթասիրութեան աղբիւրը չցամքեցնեն, քանի որ ժողովրդեան սիրտն աւելի հարուստ է քան քսակն, սակայն՝ եթէ դադրէր՝ կորստեան վտանգէն մի շատ անմեղ զոհեր ազատելու պիտի կարելի լինէր:

Ուստի Աղգ. Կեդրոնական վարչութեան և յատկապէս Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր պարտաւորութիւնն է կոչում ընել հայ մեծատուններուն՝ անոնց առջև պարզելով թշուառութեան պատկերն, և թախանձել որ՝ եթէ ոչ տոհմասիրութեան, մարդասիրութեան պարտ մը կատարելու համար ներկայ պարագայից մէջ առատասրտութեամբ օժանդակ գտնուին Աղղին, և համաձայնին անոր որբերուն համար հիմնական կարգադրութիւն մ'ընելու: Ծանր աղէտներ հզօր դարմաններ կ'պահանջեն և այդ դարմաններն ո՛րքան դիւրաւ կրնան հոգացուիլ եթէ միայն գթասիրութեան ոգին չարժէ մեր աւագանիին սիրտն պատկառելի գումար մը հայթայթելու, այս պայմանաւ որ կարեւոր կեդրոններու մէջ մի մի ընդարձակ կրթարան = որբանոց հաստատութիւն պատասխանաւոր մարմիններու կանոնաւոր հսկողութեան և մանրակարգութեան ներքեւ:

ԱՆԵՐԵՒՈՅՅ ՊԱՐՈՆԸ*

ՓԼՈՒԽ Ը.

ԻՐ ԱՏԱԾ ՄԱՐԴԸ

Տոբտոր Ռոփրամայր սենեակը մօտ վարանելով, որպէս թէ բոլորովին անատոյգ էր իրեն լինելիք ընդունելութենէ, բայց իր կասկածները իսկոյն ցրուեցան երբ զիտեց այն մտերմական կերպերն որով Սըր Ջօն Մընալըրս զինք զխմաւորեց ձեռքը կտրուելով:

— Իմ սիրելի տաքտորս — ըսաւ նա սրտաղին ձայնով մը — ձեռքդ անակնունքի հաճոյք մ'է այս, մանաւանդ զարմանալի զուգադիպութիւն մը, քանի որ քիչ մ'առաջ քու վրադ կը խօսէինք:

— Յուսամ որ խօսակցութիւնը նպատաւոր էր ինձ — ըսաւ տաքտորը, դէպ ի Օր. Օ.իվ յառաջանալով, և ապա անոր նիւհար ձեռքը բռնեց ու հարցուց — Բնչպէս էք, օրիորդ Մընալըրս:

— Շատ աղէկ եմ, շնորհակալ եմ ձեզ — պատասխանեց արագօրէն քաշելով իր ձեռքն անոր տաքուկ բուռէն: — Միթէ Լոնտօնէն տարակաջ էիք:

— Այո՛, Մօնդէ Գարլօ դացած էի — ըսաւ Ատրիան մեքե-հապէս, ապա յանկարծ յիշելով որ իր անձնաւորութիւնը Տօք. Ռոփրամայրի մարմնոյն մէջ կորսուած էր, արտորնօք յարեց . . .

— այսինքն . . . ո՛չ . . . քաղքէն չեմ հեռացած աւելի քան մինչև Հէմպդէս:

— Եւ ինչո՞ւ համար այսքան երկար ժամանակ էի վեր մեզ տեսնելու չեկար — ըսաւ Սըր Ջօն: — Մի քանի ամիս կայ որ մեզ այցելած չես:

— Շատ հանդարտ ու մենաւոր կեանք մը կ'անցնէի — պատասխանեց Ատրիան ճիշդ մ'ընելով — վասն զի փորձեր կ'ընէի:

Ոսկայն այս ստոյգ էր որ Ատրիան չզիտէր ճշտիւ ըսելիքը, քանի որ բոլորովին անտեղեակ էր թէ ինչ յարաբերութիւններ կային Տօք. Ռոփրամայրի և Սըր Ջօն Մընալըրսի մէջ, և բաց առաքի, անդէս էր այն հոգեխօսական խնդիրներուն մէջ՝ որոց

*Յե՛ս Ա. Մ-ը, 1897 թիւ 8.

քաջահմուտ էր Սըր Ճօն: Իսկ Օր. Օլիվ Մընտըրսի հանդարտ, անուշ դէմքն իր հոգւոյն մէջ փոթորիկ մը գրգռեց մտածելով թէ որքան մօտ և սակայն որքան հեռու կ'գտնուէր՝ օրիորդն իրմէ: Նա կ'անսնէր օրիորդին դէմքն, կ'լսէր ձայնը, և սակայն իր զգացած հաճութեան պայտէս կ'ներգործէր որպէս թէ մղոններով հեռու կ'գտնուէր, քանի որ իր սիրունիկէն բաժնուած էր գիմտելով մ'որում մէջ փակուած էր իր եռանդոտ սիրտը:

Միւս կողմէ՝ Օլիվ Մընտըրս կ'զարմանար թէ ինչպէս հին խնկարկուին կերպարանը փոխուած էր: Ռոմբոմայրի հանգարտ ու գիտակից երազանցութեան ակնարկն՝ որում վրայ օրիորդն երբեմն զմայլելու սովորեր էր, թէ և այդ մարդը չէր սիրեր, անհետ եղած էր, և անոր տեղ՝ իր սեւ աչաց մէջ՝ կ'երևէին անձկոտ և երկիւղալի ակնարկներ: Նայնպէս իր ձայնն՝ երբեմն այնքան ճոխ, անուշ և սահուն, կտրուկ էր և կոշտ, որպէս թէ խօսողը կորուսած լինէր լեզուն վարելու զօրութիւնը:

— Շատ ուրախ եմ՝ ձեզ տեսնելով, Տօք. Ռոմբոմայր — ըստւ Օր. Օլիվ ակնապիշ անոր նայելով — վասն զի կ'փափաքեիմ որ ինձ օգնէք:

— Սիրալոթար պիտի կատարեմ՝ ձեր խնդիրը: Բայց ի՞նչ է ձեր փափաքը:

— Գտնել Ատրիան Լանդասդըը:

Ատրիան ետ ետ քաջուեցաւ այնպէս որ կարծես թէ հաբուած մ'ընդունեց: Օրիորդը կ'խնդրէր անդէտս որ ինքզինքը գտնէ, բոլորովին անտեղեակ լինելով տեղի ունեցած տարօրէն այլափոխութեան, և ինք Ատրիան . . . ի՞նչ կրնար ընել այս պարագայիս մէջ: Նա իր յատուկ անձն յառաջ բերելու անզօր էր, քանի որ կենսատու ուղիէն զուրկ կ'գտնուէր, և սակայն եթէ ճշմարտութիւնն ըսէր, պիտի կարծուէր թէ ցնորած է:

Երբ այս մտածումներն արագ օրէն ուղեգէն կ'անցնէին, շուտով զլաց նաև թէ ի՞նչ անդունդի մը ծայրը կ'գտնուէր և միտքը զրաւ ժամանակ չահիլ ճարպիկութեամբ մը յետաձգելով խնդիրն, որպէս զի գործելու համար յատակագիծ մը պատրաստէ: Նոյն պահուն Սըր Ճօն դուրս գալուն եւր զացեր էր, այնպէս որ բոլորովին առանձին մնացած էր Օր. Օլիվ հետ, և կարող էր ազատօրէն անոր հետ խօսիլ:

— Ատրիան Լանդասդը — ըստւ նա մեղմօրէն: Չեմ կարծեր որ զինք տեսած լինելու բաղդն ունեցած եմ:

— Ո՛հ, երբ դուք մեզ այցի կ'ենկէնք քաղաքն, Ատրիան տա-

րախայ էր և եւրոպական քաղաքները կ'ուզէրէր, բայց որքան որ անձամբ չէք ճանչեր զինք, յուսամ որ անոր անունն այս վերջին ժամանակներս կարդացած պիտի լինիր:

Ատրիան պահ մը դիտմամբ մտածել սկսաւ:

— Այո՛, կարծեմ կարդացի իր անունը. — պատասխանեց նա, հետաքրքիր լինելով օրիորդին բերնէն իմանալու Յիւլիոյ Դրիվանայի վիճակը. — սիթէ նա փորձ մը չըրա՞ն սպանութեան:

Օրիւլ խօսոյն օտք ելաւ՝ իր արտայայտիչ զէմքին վրայ բարկութեան նշոյլ մը ցոյց տալով:

— Ո՛չ, այդ պիտի փորձ մ'ըրած չէ՛ երբէք — պատասխանեց նէ պայծառ և հնչալտն ձայնով մը: — Պ. Դրիվանա հիմակ լաւագոյն վիճակի մէջ է, և յայտարարած է թէ՛ բնաւ Պ. Լանգասդր այդպիսի նպատակ մ'ունեցած չէ:

— Փառք Աստուծոյ — մտածեց Ատրիան դահունակութեամբ — այս կերպով իմ պատիւս անաղարտ պիտի մնայ՝ թէ և կարող եմ ես ինքս անձամբ պաշտպանել զայն:

Ատրիանի լուսթիւնն իբրեւ թերահաւատութեան նշան համարելով սխալմամբ, Օր. Օրիւլ խնդրոյն ալ և ալ պարագաները բացաարելու սկսաւ:

— Պ. Լանգասդր և Պ. Դրիվանա թուղթ կ'խաղային, երբ այս վերջինն իր բարեկամը նախառեց թղթերն երեսին նետելով: Պ. Լանգասդր զայրանալով յօրան մը նետեց Պ. Դրիվանայի: Յուրանը զլխուն դարկաւ և նա շնչասպառ զեալին փութեցաւ: Պ. Լանգասդր կարծելով թէ բարեկամը մեռած է, խօսոյն դուրս ելաւ՝ թերեւ օգնութիւն խնդրելու . . . Պ. Դրիվանա հիմակ աղաքինած է և շատ կ'ցաւի որ իր բարեկամին զայրոյթը զրդուած էր, թէ և ինչպէս որ նա կ'վկայէ, Պ. Լանգասդր քաւական ժամանակ իր ցատու մը զսպեր է զարմանալի համբերութեամբ անոր կոշտ ընթացքին նկատմամբ:

— Եւ Պ. Լանգասդր անհետ եղած է հիմա՛յ — ըսաւ Ատրիան:

— Այո՛, ըստրովին աներևոյթ եղած է, և՛ զնազան խուշորկութեանց հախտակ, տակաւին երեան ելած չէ:

— Միթէ սոսոյգ է թէ օգնութիւն խնդրելու համար տունէն մեկնած է . . . կամ փախած — հարցուց Ատրիան զգուշաւոր ձայնով մը:

— Այդ զխտուղթութեամբ զինք կ'նախատէք — ըսաւ Օրիւլ անգեղծորէն: — Ատրիան Լանգասդր իր բրած անկանոն գործե-

բուն հետեւանքը կրելէ խոյս տուող մարդ չէ . . . ո՛չ . . . կործանմ' թէ օգնութիւն փնտռելու համար դուրս ելած է, և . . . և . . .

— Բնաւ վերադարձած չէ — ըսաւ սուտ Ռովբոմայր հեզնօրէն:

Օրիվ յուսահատական շարժումով մ'իր թւերը վեր վերցուց:

— Բնաւ վայելուչ չէ ձեզ այդ կերպով խօսիլ — ըսաւ նէ խոտութեամբ: — Դուք չէք կարող հասկնալ թէ ի՞նչ է երխոտատրդական խանդն ու եռանդն, դուք արդէն ծեր, գլուշուոր, պաղտորիւն և խոհական մարդ մ'էք, նա եռանդոտ, վառ փուն և կրակոտ բնաւորութեան տէր պատանի մ'է: Ուստի՝ եթէ բարկութեան մի վայրկեանին՝ կարծեց թէ ոճիր մը գործած է, միթէ՞ զարմանալի բան մը պիտի համարուէր իր զաւղանի փախուստը կարճ միջոցի մը համար, որպէս զի խնդիրը պարզելու մոտք՝ Ժամանակ չտէի, փոխանակ սղանելու որ զինք զան ձեռքակալէն: Զեղի պէս ես ալ կ'զատապարտեմ իր յիշարական գործն, բայց կ'զիմամ վրան և միշտ գի՛ք կ'սիրեմ:

Ատրիանի սիրտը կ'մորմոքէր տեսնելով թէ ի՛նչ ազնւութեամբ օրորոգը կ'պաշտպանէր իր վառ ընթացքն, թէ՛ և՛ այս և՛ իրաւ է, որ աւելի զիւրին է թնդանօթի մը բերնին առջև տնդամ արիանալ քան պաղտորիւնութեամբ ստասել անխուսելի ձեռքակալութեան մը և թերեւ՝ վատահամբաւ մահուան:

— Բայց կարծեմ ըսիք թէ նա պնտց օգնութիւն խնդրելու — կրկնեց զիտմա՛ր Ատրիան:

— Եւ նորէն կ'կրկնեմ այդ բանը — պատասխանեց օրորոգը զայրոգին: — Ինչո՞ւ համար կ'շտիէք ու կ'կորտաւէք իմ խօսքերս այդ պիտի իմաստակութեամբ: Թերեւ Ատրիան միտքը փոխած լի՛ի . . . եթէ սխալած է այդ վայրկեանական տպաւորութեան ներքէ, անտարակոյս ատոր համար ձանձր պատիժ մը դուռն պիտի լինի:

Խեղճ աղջիկ, բնաւ չէր գիտեր թէ իրօք որքան խիստ էր պատիժը:

— Այնպէս կ'ենթադրեմ, Պ. Ռովբոմայր, որ Ատրիան հեռաւոր տեղ մը պահուած է, և այս՝ իրեն պէս աղնիւ սիրտ ունեցող մարդու մը համար ինքնին պատիժ մ'է, քանի՛ որ ստիպուած է իր զէմքը պահել անյայտ իր նմաններէն . . . այո՛ւ, պատիժ մ'է իրաւի . . . կ'ըսեմ ձեզ, և այդ պատիժը շատ աւելի տաժանելի է քան ի՛նչ որ օրէնքը պիտի անօրինէր:

Այսպէս Ատրիանն արդարացնելու համար Օր. Օրփի ըրած գուշակութեանց մէջ՝ ինչ պատահարաւ ճշմարտութիւնը գտած էր և ինքն իր սիրած մարդուն հոգին իր սլաքի պէս խօսքերուն ներքեւ կ'գալարէր։ Սակայն Ատրիանն անոր էր պաշարին մի լիստփայլ մը զերբ խաշալ, այնպէս որ Տոք. Ռովրոմայրի ընդհանուր վարժունքին համաձայն գտնուէր, և մեծ ճգնաժամ զսկսեց սրտին մէջ ծնած գանաղան այլայլութիւնները։

— Ձեր քննութիւնը իմանամ և կ'ընտելանամ — ըսաւ հանդարտօրէն Տոք. Ռովրոմայր — բայց ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ։

— Ըսէք ինձ թէ ո՞ր է Ատրիանն։

— Ինչպէս կարող եմ ընել այդ քննութիւնը։

— Ձեր պատմութեան . . . ճամբարակութեան ժողովութեամբ . . . կամ աստղագետութեամբ . . . կամ ուրիշ պարտութեամբ որք հոգեխառնութիւն կ'անուանէք։ Ի՞նչ ոգնուածութիւն ձեր հիմն չափած դերձային զօրութիւններն եթէ անպակաս ցոխարդած կան պարագայի մը մէջ գործածելու կարողութիւնը չենէնթ։

Ահա երկուսի սուրի մը մէջ, կ'ընտելէր այժմ Ատրիանն . . . քանի որ Տոք. Ռովրոմայրի գիտութեան վրայ ամենաթեթեւ գաղափարն անգամ չունէր, և նա բոլորովին անկարող էր քննատեսանելու օրիորդին, որ անոր կ'նայէր սուր ակնաբերով մը։

— Կարելի է արդէն գիտէք թէ նա ո՞ր կ'ընտելէ — ըսաւ օրիորդն յանկարծ ական կատակով մը։

— Ես — բացառական չեմ ականերէ զարմանքով մը — ի՞նչ պէս հետք է որ գիտնամ։

— Հաւանական է, թէ երբեք տեսած չունիք, որ չէք սիրեր գինք — շարունակեց օրիորդը տենդային ձայնով մը՝ անսանց ուշադրութիւն ընելու անոր պատասխանին — Գուրբ անտէր ըրիք ինձ խնդրել որ ձեր կիներ լինին . . . ես մերժեցի, վասն զի Ատրիանը կ'սիրէ . . . թերեւս այս պատճառաւ գտնի կ'առնէք . . . ես չեմ հաւատար ոչ ձեր կախարչութեանց և ոչ ձեր խաբէական խաղերուն, սակայն . . . սակայն . . . ըսէք ինձ — հարցուց Օրփ յանկարծական բարկութեան չեղով մը — ըսէք ինձ թէ բան մը գիտէք Ատրիան Ամեղապարի անցյալ տուրեման վրայ։

Նա բացասական շարժում մ'ըրաւ, վասն զի թէ կ'այրէթ կ'միկէր որ ինքզինքն յայտնէ, բայց անպաշտ Ժանը հետեւանք ներքէ վախճալով լուսնու մունջ կ'ընար։

— Միթէ իրա՞ն է որ դուք կարող էք ձեր մարմիններն անջնջունել։ Ինչպիսի եմ որ այդ կարողութիւնն ունիք, եթէ անպաշտ։

պէս է, միթէ՞ Ատրիանի մարմինը լուծեցիր . . . : Ա՛հ, ինչ բաներ կ'իստիմ . . . յիմարութիւն է, ցնորք է գերբնական բաներու հետ խաղալն . . . ես չեմ հաւատար այն զօրութեան զոր կարծէք թէ ունիք . . . Ատրիան իր յիմարութեան հետեւինքն երէն վախճալով՝ տեղ մը թագչած է . . . երբ իմ ծանուցումս կարդայ օրագրին մէջ, պիտի վերադառնայ . . . ստոյգ եմ որ պիտի վերադառնայ:

— Ես կ'վախնամ որ չպիտի դառնայ — ըսաւ Անտրիան տրտմազին, քով գիտնալով թէ որքան անկարելի բան մ'էր այն:

— Ինչպէս գիտէք այդ բանը — պրտաց նէ սրտայոյզ և տնոս բոլորովը չըջան մ'ըրաւ կասկածոտ ակնարկ մը նետելով տնոր վրայ. — անշուշտ ձեզ գիտած չպիտի լինի որ զինք պտահէք . . . նա ձեզ շճանչներ . . . այդպիսի բաներ իրական կենաց մէջ չեն պատահիր:

Անտրիան յանկարծական որոշում մ'ըրաւ և ոտք ելնելով օրիորդին մօտ գնաց և դատապէն բռնեց:

— Մտիկ ըրէք ինձ, օրիորդ. Մընտըրս — ըսաւ նա ծանրօրէն — այս մեր թագուն գիտութեան մէջ ձեր կարծածէն տուելի չառ բաներ կան. հրաշքի դարը տակաւին անցած չէ, ամեն օր կ'պատահի . . . ձեր սիրահարը՝ կարծելով որ ռճիր մը գործած է, անհետ, աներևոյթ եղաւ զիշերուտն մէջ և խաւարը դանի կ'սքօղէ . . . դուք կուզէք իմանալ թէ ո՞ր կ'գըտնուի . . . ես չեմ կարող ըսել . . . անտարակոյս պատժուած է նա՝ ինչպէս որ կ'ըսէք . . . բայց ի՞նչպէս, կարելի չէ բացատրել . . . բայց պիտի երթամ աշխատելու և թերևս Ատրիան Լանգաստըրը ձեզ վերադարձնեմ:

— Հապա ի՞նչ պիտի լինի ձեր վարձքն այդ գործին համար — հարցուց նէ թերահաւատութեամբ:

— Ձեր սէրն — ըսաւ նա մեղմորէն, նոյն պահուն մոռնալով թէ ինքն ո՞վ էր:

Օլիվ Մընտըրս ազադակ մ'արձակելով ձեռքը քաշեց ու հեռացաւ:

— Ո՛չ, ո՛չ, այդ բանէն դատ ինչ որ կուզէք — ըսաւ նէ գայրազին ձայնով մը — Ի՞նչ օգուտ պիտի լինի եթէ Ատրիանը դարձնէք ինձ երբ վերստին պիտի կորստեմ զինք, ձեր կինը լինելով . . . վէշանձն եղիք, Տօք. Սովրամայր, դուք գիտուն մարդ մ'էք՝ իմաստութեամբ և իմացականութեամբ՝ դեբաղանց

էք քան զիս, և ես ձեզ պիտի նկատեմ միշտ իրրեւ իմ բարեկամս:

— Ես ձեզի՛ք հաց կ'խնդրեմ և դուք ինձ քար կ'տաք — ըսաւ Ատրիան տրտմազին — լա՛ւ, թող այդպէս լինի, պիտի ջանամ գտնել ձեր սիրահարն և ասոր փոխարէն միայն կ'խնդրեմ . . . ձեր բարեկամութիւնը:

Նա իր ձեռքն երկնցուց և օրիորդն իր երկու ձեռաց մէջ առնելով սեղմեց զայն:

— Հիմա՛կ պարտաւոր եմ քաղաքը զերադառնալ — ըսաւ նա պո՛ւ, մը լուռ կենալէն ետեւ — իմ կողմէ բարեկներս տուէք ձեր հօրս:

— Ի՞նչ պիտի ընէք — հարցուց նա արագօրէն:

Նա դէպ ի օրիորդը դարձաւ զարգացմամբ:

— Պիտի երթամ Ատրիանը գտնելու համար փորձ մ'ընել — պատասխանեց չուտ մը, և խոնարհութիւն մ'ընելով սենեկէն դուրս ելաւ խոկոյն, մինչդեռ օրիորդն դանդաղօրէն և ակնապիչ կ'նայէր դաշտին մէջ գտնուող խմբակին, և կ'զարմանար թէ ինչպէս կարող էին այնչափ անհոգութեամբ ծիծաղիլ ու կատակներ ընել երբ իր կենաց երջանկութիւնն այնքան մեծ վտանգի մէջ էր:

ՁԱՅՆԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԱԶԳԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ տարի այս էջերուն մէջ Ձայնի վրայ ընդարձակօրէն գրելէ վերջը, աւելորդ չըլլար նաեւ նշանակել Ձայնի և Երաժշտութեան մարդկանց և կենդանիներու վրայ ունեցած մաքնխաական ազդեցութիւնը:

Գիտնականն Տըսիէ շատ հաճելի և զօսեցուցիչ կերպով նկարագրած է մաքնխաական այս երեոյթը, որմէ քաղելով հետեւեալը Մ. Մահուլէ ազնիւ ընթերցողներուն կը նուիրենք:

* * *

Հին և նոր պատմութեան մեզ ներկայացուցած բազմաթիւ իրողութիւններով, ակնարկին նման, ձայնին կամ երաժշտութեան մաքնխաականութիւնը կամ ազդեցութիւնը վճռականապէս հաստատուած իրողութիւն մըն է:

Մարդկանց և կենդանիներու վրայ խօսքն կամ պատմութիւնքը, ճառը կամ բեմասացութիւնը, բանասերդութիւնը, նուագարանը, երգը կամ մեղեդին, և վերջապէս երաժշտութիւնը հաւասարապէս մագնիսական աղբեցութիւն մը կ'ունենան:

Պատմական վէպեր, գրոնիկներ, վարք սրբոցներ և բանաստեղծութիւններ այս աղբեցութեան պատկանող հրաշալի իրողութիւններով լիքն են, և պատմութենէն վրիպած ու խուսափած ինքն ինքն այլ արժեքութիւնը պահած և մշտնջենաւորած է:

Այլ և այլ շարժող միջոցով և շեշտերով համեմատած ճառերու ճարտարաբանութիւնը սքանչացող ամբոխին վրայ ուժգին կը ներգործէ, յոսսը ոչ ոք կը տարակուսի, միայն թէ այս արդիւնքը բացատրելու համար մարդիկ յարմար դատած են սոսկ լարահեղութիւնը գործածել — Ունկնդիրը ելեկարականացանքն առնելի ճիշտ չափով՝ ըլլար ըսել — ունկնդիրը մագնիսացանք:

Վայելչարանութեան մէջ երկու որոշ բան կայ՝ զաղափարը և ձայնի հնչունը: Գաղափարը մտքի վրայ տալաւորութիւն թողելէ և ունկնդրին հոգին յուզելէ ասած, անհրաժեշտ է որ նախապէս ձայնի հնչիւնը անոր լսելեաց վրայ ազդէ: Ուրեմն, թրթռուն և սուր ձայնը լսողութեան զգայարանը պիտի մագնիսացնէ, մին իր ուժգնութեամբ և միւրը իր քաղցրութեամբ, ուղեղին փոխանցուած տալաւորութիւնը՝ լսողութեան հաղորդուած զգայնութեան նմանն ըլլալ պարտի անհրաժեշտ, այս պարագայի միշտ նկատած ենք, երբ մեր ականջները թեթեւապէս կամ ծանր կերպով հիւանդացած են, լսելեաց տկարութիւնը ուղեղին փոխանցուած տալաւորութիւնը կը տկարացնէ. այս աղբեցութեան ճշմարիտ պատճառը ջղային կամ մագնիսացանքն ուժին վէջ է:

Ասկէ զատ, ձայնի մէջ պէտք է որունը նաև անոր հնչականութիւնը և շեշտը: Հնչականութիւնը խաղաղաբերանային դորձարանին կազմակերպութեան կապակցեալ է, ընդհակառակն շեշտը պառցական է, վարժութեամբ և հետեւողութեամբ կը գոյանայ:

Երբ, գէշ և ճիշտ հնչականութիւնը ականջը կը յագնեցնէ ու կը պատռէ, իսկ փափուկ և ցերճահնչուն հնչականութիւնը հակառակ ներգործութիւն մը կ'ունենայ, հաճելի և ախորժիկ արդիւնք մը յառաջ կը բերէ: Գէշ կազմուած, անկասար, շուտափոյթ, կցկտուր, դանդաղ կամ սխալներ բարտա-

սանութիւնը չատ անտխորժ է մանաւանդ կոնանց բերնին մէջ։
Կեր, ինչպէս նաև ուրիշ ժողովրդեան մէջ այս թերութիւնները
նշմարելի են, որ եթէ մի քիչ ուշադրութիւն և օրական
վարժութիւններ լինին, դիւրաւ կ'անհետանան։ Ուսուցիչ և
ծնողք իրենց ուշադրութիւնը այս կէտին վրայ կեղ րոնացնելու
են, չատ կարևոր է ասոր վրայ մտածելը, որովհետև, լեզուի
այս անկատարելութիւնը ճարտասանական ներդրածութեան
չատ մեծ արգելք մըն է, երբեմն ալ պատահած է որ խօսելու
այս անկանոնութիւնը երկու օրահարներու մէջ սկըլ պիղ-
ցուցած և ամուսնութեանց խոչնդոտ եղած է . . .

Յստակ և համարձակ ուղղուած արտասանութիւնը՝ որ երկ-
ծայնները կը կանոնաւորէ և չեղուած ձայնաւորները մեղմորէն
կ'զգացնէ, ամենէն ասորժեւի, ամենէն օրտալոյն է։ Երբոր
այս արտասանութիւնը քաղցր հնչականութեան մը կը միանայ,
խօսքը ներդաշնակութեամբ լի կը կազմուի, և իւր քաղցրու-
թեամբ ականջը կը չօլէ։ Յրանսերէնի մէջ Փարիզեցիներուն և
Հայերէնի մէջ Պոլսեցիներուն չեղար, այսինքն արտասանու-
թեան եղանակը այս յատկութիւնները կը միացնէ, նոյնպէս
Փարիզի կանանց և Պոլսոյ թրքուհեաց ձայնը մարդկանց-զգա-
ցումները և հոգին քաշելու մաղնիսական ձիւքը ունի։ Գիտնա-
կանն Տէպէ կըսէ. — Հազար անգամ լսած եմ կնոջ մը խօսիլը,
այնչափ ասորժելի չեղումը մը և այնչափ յստակ ձայնի հնչա-
կանութեամբ մը որ, միշտ փափաքած եմ լսել զայն, իր խօսի-
լը զգլխիչ մեղեդիի մը պէս էր, որուն համակրելի ելնէջները
ջիզերս շոյելով մինչև սիրտս կը հասնէին։ Սակայն, անոր համար
գեթազգութիւն մըն էր որ ծաղիկը իր դէմքը աւրշտկած էր,
որովհետև, նթէ ձայնի հրապոյրին դէմքի գեղեցկութիւնն ալ
միացած ըլլար, ո՛հ այն ատեն պիտի կրնար Աստղիկան զիւթու-
թիւնը վերանորոգել։ Նոյնպէս, գեղեցիկ կ'ին մը, այլ իւր յոռի
չեղով կամ համր, եթէ հաճի բերանը բանալ, պատրանքը և-
րնան կ'ելլէ, և այն ատեն շատեր պիտի ըսեն — մեղը որ այս-
քան գեղանի կ'ին մը ասանկ անպիտան չեղտ մը ունի և կամ
համր է։

Պատմութիւնը պրպակելով կը տեսնենք որ շարժումներով
ընկերացած ձայնը գրաւիչ ու հրաշալի արդիւնքներ արտադ-
րած է, Օրինակի համար, — Դեմոսթէնէսի հրապարակախօսու-
թիւնները Աթենացիները կը յաւիտեն և կամ կը հանդարտեց-

ձէին: — Կիկերոսի Նշանաւոր կծու խօսքը « մինչև ե՞րբ » . . .
 Կատիրիան կրօնացոյց — Աւետարանական և բարոյական
 վարդապետութեան առջին քարոզիչները միայն առակով մը
 հաջորաւոր հեթանոսներ քրիստոնէութեան կը դարձնէին: —
 Մեգի աւելի մօտ չրջոնի մը մէջ Մասիյոն ճարտասանը, բարձ-
 րաստիճան ունկիւղիրներէն մին դալիատուց և սարսաղաց
 օրուան ապականութեանց դէմ քարոզելով և չարադործներու
 յատուկ պատիժներու սարսափելի ցուցակը անոնց աչքին առ-
 ջն աղակերացնելով: — Եւ կատաղին Միրապօ, իր որոտադոջ
 ձայնով սաքի հանեց այն խուժանային կոհակը որ մոլեղնա-
 բար յարձակեցաւ Թրոնսայի գահին վրայ . . . : Արդ, այս հ-
 րեւելի բեմասացները երկտրական ու է զօրութեամբ օգտու-
 ած չէին. բայց համոզումով զօրացած իրենց ձայնովը, իրենց
 շարժումներով, իրենց ակնարկներով և իրենց բոլոր անձովը
 մագնիսական հրաշալի և հիացուցիչ ազդեցութիւն մը կ'ունե-
 նային:

Պարզ և յուզիչ պատմութիւն մը, դժբաղդի մը պատմու-
 թիւնը ամենէն անդրաներն անգամ արտասուել կը չարժեն:
 Մեզմէ ո՞վ չը յիշէր որ իր աղայութեանը ձմրան երկար զի-
 չերները այսօրինակ պատմութիւններ կարդալով երկիւղէն
 սարսափած և կամ զղածուելն արտասուած է: — Թաթրոնի
 մէջ դերասաններու հմուտ և յաջողակ դերը երբեմն բոլոր
 հանդիսականները մէկանց կը լացնէ և երբեմն ալ մեծազորոգ
 ծիծաղներ և երկարատե ու մշտառե ծափեր կ'ալէ . . . : Այս
 բոլորը մասամբ մագնիսացման կը պատկանի:

Ստէպ այս արդիւնքը ստանալու համար մէկ կամ աւելի
 խօսքեր կը բաւեն: — Զա՛րէ, քոյց լա՛ . . . , այս խօսքերը զոր
 Թիմիստոյէս արտասանեց յանձնապատան Եւրիթիադէսի, Յու-
 նաց Սալամինի յաղթանակը տորաւ: — Փանի քանի բանական
 տարակոյտէ պրծած և յառաջ մղուած են ու հետեւեալ մաղ-
 նիսացուցիչ աղաղակով՝ յա՛ռաջ Ժա՛ն զնա՛ւերէ: — Մի քանի
 մասնիչներու սա աղաղակը՝ կըցողը ազաբի . . . , զինուորին ե-
 ուանդը կը մարէ և ամբողջ բանակին մէջ վախը կը տիրէ: Կը
 ա՛րբէ՛մ Ժե՛ . . . , միթէ՞՞ դաշնակ մը այնքան աւելի քաղցրաւոր
 հնչած է, միթէ՞՞ երկտրական կայծը դեռահաս սրտի մը այն-
 քան ուժով վարկած է, որչափ այս սղարզ խօսքը որ պաշտելի
 բերնէ մը կ'ելլէ: — Կա՛րէ՛մ Ժե՛ . . . , ստատկապէս ձեր վրայ
 ազդող այս նախատինքին չափ սարսաղի ուրիշ ի՞նչ սառնային

ցրտութիւն մը կայ . . . — Գողկէ, Եփրատի կայ, հրէնի կայ.
— բոլոր այս աղաղակները միմիկ իրենց հետ տէ՛ս աւարապի
չեն մեկեր և յետոյ զհնգրուն օգնութեան հասնելու փափաքու:

ՅՈՒՐԲ ԳԱՐՈՒՆ ԼԻՈՆ քաղաքի հիւանդանոցին մէկ մասը լպ-
փող հրդեհի վը ժամանակ բոցերը սրահ մը հաստն ուր պար-
կած ուիւ անգամալոյծներ կը գտնուէին. հիւանդանոցին ծա-
ռայողներէն մին փախչելու պահուն աննոց պօսաւ. — Ի՞նչընչիւ
ազատեցէ՛ք, իշտատե՛ք, ապա ի՛նչ ոչ, ոչմ ոչմ ուրի՛շ պո՛քէ։ Սնդամո-
լոյծները այս խօսքերէն սարսափահար սաքի կ'ըլլեն ու կը վա-
խին . . . :

Նոյնպէս Կ. Պոլսոյ վերջին մեծ դեմաւարտի պտեն երեք տարի անկաղնայ ծառայող անգամալոյծի մը սարսափահար ժողովրդեան երկինք բարձրացող աղաղակներուն և ոչ ու կոծեմունքներով արձուկեան տակ ոտքի ելլելով փախիլը անհնգած է:

Հիւանդանոցի գէղարքին հրաշալի պատմութեան տկանա-
անոր, որ տեղեկագրութեան մէջ ինքն ալ ստորագրած է,
կ'աւելցնէ թէ այս անդամաւորները Ե-7 տարիներէ ի վեր իրենց
տխուր անկողիններուն գամուած էին. իրենց սրտերներուն
գործածութիւնը, ախինքն շարժումը որ այսքան յեղակարծ
կերպով դատն, այն ահօ ելի խօսքերուն աղբեղութեամբ գոյա-
ցած քրտին ուժգին սնցումէն զատ ուրիշ ի՞նչ բանի կարելի է
վերագրել:

Անբաժանելի հարց աճած՝ Կրեստո իմացաւորին պատմութիւնը երկու շշմանոյս իրողութիւններ կ'ընծայէ, մին ուժգին սարսափը և միւրը ազդու զորմացումը։ — Պատեքազմի աստեղի խառնաշփոթութեան մը մէջ Կրեստոյի ծնէ համբոյսը, իր հայրը պինտորէ մը սպաննուելու վիճակին մէջ տեսնելով ոճրագործին առջև կը նետուի պոսալով, — Կէնքի, զենք, Կրեստո Բախարէն խնայէ։ Այս սարսափ ազդող բոլոր ուժով արատասանուած խօսքերը պինտորին ձեռքէն տապաւոր ձգել տալին։

Այս երկու յանկարծական փոփոխութիւնները, մին առաջին անգամն ըլլալով՝ Կրետտի համար օրդիին թոսիլը, և միւսը զիւ նուորին աղշած առդարը նետելը, ուղղապէս մտդն իսական ազդեցութեան կը պատկանին:

Ուրեմն, այս օրինակներէ վերջը չենք կարող տարակուսիլ հրաշագործութեանց կարգը անցնող զարմանալի բժշկութեանց վրայ: Զգային հիւանդութեանց ենթակայ հիւանդներ այս կարգի ասանձնաշորհեալ գիտօրուման կ'ստղասեն, որուն զարգ-

թեան մուկոտնդ հաւատք մը ունին։ Ճշմարիտ բուժման մը այս անսահման յոյսը, այս հիւանդներու կաղմութեան մէջ արդէն փրկարար շարժում մը յառաջ բերած է։ Հրաշագործը իր ձեռքերը մահամերձին կը դպցնէ, զայն իր ձայնով, ակնարկով, հզօր կամքով կը մաքնիսացնէ, և մաղնիական ազդակը հիւանդին մարմինը թափանցելով ջղային ոյժը կը բարեփոխէ, և անոր անդամները գործածելու ընդունակ կընէ։ Բացատրութիւնը մի և նոյնն է ջղադարներու, լուսնոտներու, քնափներու և ջղային խանգարմանց ենթակայ բոլոր հիւանդութեանց համար։

Հին դարերու մէջ այս կարգի բուժմանց խել մը դէպքեր կան, արդի աւելի լուսաւորեալ ժամանակներն ալ ունին իրենց հրաշագործները, և եթէ Ս. Գրիգորիոս անուանին ժամանակաւ այս կարգի սքանչելիքներով բոլոր աշխարհը լիցնայ, սակայն շատ ժամանակ չէ անցած տակաւին որ կրկնատաքներ, կառներներ, հոհէնլոհէներ, եւ, եւ, հոգեան և գիւթական բժշկութիւնը գործ կանէին և հրաշալի բուժումներ կ'ստանային։ Շարժօ եւ իւր հեռանդներ այս տեսակ հրաշալի բուժումներով աշխարհի ուղը զբաւեցին ու հիացման առարկայ եղան և ենցարդ։

(Շարունակելի)

ՏՕՐԹ. Է. Զ. ՓԱՇԱՆԱՆ

ԵՖԲԷԲԷ ԳԻԻՂՆ ԵՒ ԻԻՐ ՇՐՋԱԿԱՅՔՆ

ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գիւղիս հայ-ժողովուրդն կը խօսի հայերէն, բայց աղաւաղեալ և երբեմն թրքախառն, ունին նորակառոյց փառաւոր եկեղեցի մը, գմբէթաւոր և առանց սիւնի կառուցեալ յանձն Ս. Ստեփաննոսի օրը մէջ կը պաշտօնաւորեն երկու քահանայներ, եկեղեցին ունի քանի մը կտոր ձեռագիր գրեանք, ինչպէս, Աւետարան, Ճնշոց, Տալամաշտէք և այլն, որոնք ցուցակագրուած են վիճակիս Առաջնորդ Գեղ. Տ. Տրդատ Ծ. Վարդապետ Պալեանի կողմանէ ի հարկին հրատարակուելու համար։

Էֆբէրէի եկեղեցւոյ հիւսիսային արեւմտեան կողմը վայրկեան մը հեռուորութեամբ փերի պալլըրը անուանեալ վայրի մը անկեան մէջ կը գտնուի Ս. Գեորգ անուամբ փոքրիկ վիմափոր տաճար մը, որուն մէջ փոքրածաւալ սեղան մը, Յ հատ պատիկեր՝ և 4 հմտ փայտեայ խաչներ կան, ուր տարբեր մի անգամ Ս. Գեորգայ տօնի օրը, պատմաբան կը մտնուի։

ցում, իսկ ամեն շաբաթ արք և կանայք կ'երթան յուխտ և յերկրպար գութիւն:

Նոյնպէս Եֆէրէի Նկեղեցւոյ հարաւային արեւելեան կողմն ևս մէկ ու կէս վայրկեան հեռաւորութեամբ, տան մը գետնայարկին մէջ վիմափոր մատուռ մը կայ, յանուն Ս. Սարգսի, որուն մէջ կը գտնուի փոքրիկ սեղան մը, երկու հատ պատկեր, չորս հատ փայտեայ խաչ և մի կանթեղ, կը լաւաւարուի փողոցի վրայ բացուած փոքրիկ լուսամտով մը: Կանայք առաջադրաց պաշի ժամանակ եթէ երեք օր ծով պահեն, Չորեքշաբթի երեկոյն կերթան սոյն մատրան մէջ մոմ կը վառեն, ուխտերն են կրնեն, և ապա ուղղակի կ'երթան եկեղեցի ճաշակ առնելու:

Գիւղի գարոն, Թորգոմեան անուամբ նախակրթարան մըն է, ուր կը յաճախեն մեծ ու փոքր 90 - 100 աշակերտք, կը պաշտօնավարեն երկու դասատուք և կառավարիչ մը, երկու դասատուներն ալ Ս. Կարապետի վանուց գիշերօթիկ վարժարանի շրջանաւարտներն են: Գէորգ Եսսեան սուրուք, իրենց պաշտօնին մէջ մեր և աշխոյժ, կը դասախօսեն կրօնք, Հայերէն, Տաճկերէն, Թուարանութիւն, Աշխարհադրութիւն, Պատմութիւն համառօտակի: Աղջկանց համար ևս կայ փոքրիկ տարրական նախակրթարան մը, ուր կը պաշտօնավարէ դասատու մը, ի մօտոյ պիտի բերեն նաև վարժուհի մը:

Գիւղին հարաւային կողմը փոքրիկ լեռնադաշտի մը ծայրը կը կանգնի անշէն հիւղակի մը չորս որմերը, որոց արեւելեանի վրայ կը գտնուի փոքրիկ սեղանի մը մանրամկալը, որ կը յորջորջուի Ս. Եղիա, ուր ամեն տարի Ս. Եղիայի կիրակի օրը Ս. Պատարագ կը մատուցուի, և մատաղ մը կ'ընեն, որուն գիւղացից բոլորն ևս, թէ՛ հարսուստ և թէ՛ աղքատ մանակից կը լինին: Նոյն օրը գիւղացի երկուսն բաղմնութիւնն զատ շրջակայ գիւղերէն ևս բաղմնութիւն երկուսն ժողովուրդ կը գտնուին:

Եւր ոյս լեռնադաշտէն մի քիչ արեւմուտք իջնալք, իսկոյն մեր ոչաց առջև կը պարզուին Ս. Կարապետի վանուց հսկայ պորիսպներն: Սոյն քրքրազան վայրն շատ սիրուն վանք մըն է, օգն, տեսարանն, ջուրն ռքանչելի և զովասուն: Վանքն շինուած է խաչ տաղը անուանեալ բլրակի մը կուշտին վրայ, մէկ կողմէ Ֆրէնկ տէրէօի անուամբ ձորն է, որուն արեւմտեան կուշտին վրայ սոսակի խորութեամբ և միանգամայն շատ տեղ անցքերով վիմափոր քարայրներ կը տեսնուին, մէկ կողմն Եֆէրէ գիւղն հինգ վայրկեան հեռաւորութեամբ, երկուքին մէջ սեղ կը տարածուի, վարի կողմէն, Եֆէրէի և Վանքին այգիները, և վերի կողմէն խաչ տաղը բլրակին բազուկը, վանքին առջևը կը պարզուի ընդարձակ դաշտ մը, որ դարձան ժամանակ բնութեան ամեն գեղեցկութեամբ կը զարդարուի և ակնհասաճոյ տեսարան մը կը ներկայացնէ և կը վերջանայ Տէրին տէրէ տանուամբ ձորով, ոյս ձորն սոսկում կազդէ անցորդին, կը ձգուի հիսիւսէն հարաւ գրեթէ կէս ժամ տեղութեամբ, խոր լուծիւն կը ախլէ, մինչև իսկ թռչող ճիւղիւրն ևս չը լուիր, իւր ամեն կողերուն վրայ կը գտնուին բաղմնութիւն քարայրներ:

Վանքն ունի ի հուաց կառուցուած եկեղեցի մը յանուն Ս. հրշտոկայտի և անոր կից Ս. Զովնանու Մկրտիչի Գերեզմանը սքանչելաբունսա՝ շինութեամբ գեղեցիկ տաճարակերի մը տակ, ուր ամեն տարի

հաշիւը ունեւորներ կը դիմեն յուստ և յերկրպագութիւն, այժմ ունի երկու վարդապետ և վեց հաս Սարկաւադունդ՝ որ կուստիրոն քահանայութեան կը պատրաստուին:

Կեսարիոյ Առաջնորդն վանուց վանահայրն է միանգամայն, որ այժմ յայտ է, թէ Երուսաղէմի միաբաններէն Տ. Տէրատ վարդապետ Պալեան է, ինքն բնիկ Թալատցի, այս պաշտօնին կոչուած է 1887 թուականին: Ինքն հաստատած է 1888ին Ժառանգաւորաց վարժարան մը վանքին մէջ, որ մինչև յայժմ կը շարունակուի: Սոյն վարժարանն ազգին ընծայած է 52 շրջանաւարտ աշակերտներ, որոց 20 հասն Գեորգ Եսսեան սանուհը, և 32 հասն Թողակաւորք: Գեորգ Եսսեան սանուհը, ամէնքն ալ, վիճակին մէջ վարժապետական պաշտօնին մէջն են, և Թողակաւորք իւրաքանչիւրն դործի գլուխ, մին ի Նանի բժշկական վարժարան մնած է բժշկութիւն սորվելու համար, այն է Պ. Լեւոն Մալխասեան Կեսարացի:

Վարժարանին մէջ կը դաստիարակուին Կրօնագիտութիւն, Հայերէն, Գաղիերէն, Թաւրեբերէն, Անգղիերէն, Պատմութիւն ընդարձակօրէն, Աշխարհագրութիւն, Բնական, Գիտական և Մաթիմաթիքական գիտութիւններ իրենց ամէն մանրամասն ճիւղերով, Տօմարկայալութիւն, և որ մեծն է Բարոյական կրթութիւն: Վարժարանն մինչև անցեալ տարի ունէր 60 աշակերտներ, բայց անտեսական տագնապի և պարագաներու բերմամբ, այժմ ունի 20 աշակերտներ, կը պաշտօնավարեն հինգ դասատուներ, մի և նոյն նախկին ծրագրով առանց փոփոխութեան: Ճոխ թանգարան մը ունի վարժարանն, յորում կը գտնուին թէ՛ ձեռագիր և թէ՛ տպեալ գրեանք, թանգարանի մէկ կողմն յատկացուած է բնագիտական և բնալուծական գործիքներու, որք բաւական մեծ քանակութեամբ են:

Վանքն ունի ջրհորներ, ջրամբարներ, և կը բաժնուի հինգ թաղերու, որոց մին յատկացուած է պաշտօնէից Աբեղաբայ, և միւս չորսն ալ ուստաւորաց, որք կը կոչուին Հանրն քաղ, Թօխաք քաղ, Գալճա քաղ և Նոր քաղ: Այս վերջին չորս թաղերն կը պարունակեն 60 ի չափ սենեակներ ասոնցմէ զատ թաղ մը ևս կը պատրաստուի ներկոյ Առաջնորդի աշխատութեամբ, նոյնպէս ձեռնարկուած է յատուկ մեծ՝ դպրոցի մը շինութեան: Ի սրտէ յաջողութիւն կը մագթեմք, արդէն կասկած ալ չունինք, գիտե՞նք թէ պիտի յաջողի քանի որ կաշխատի ազգին յառաջդիմութեան և զարգացման համար:

Կեսարիոյ Առաջնորդական ամթոռն առաջին անգամն է որ կը տեսնէ այսպիսի գործունեայ և բանիւրուն Առաջնորդ մը, կը յայտնէմք մեր խորին երախտագիտութիւնն անարժանաբար, և կը խնդրենք որ ընդունի աղիւսաբար:

40 Ապրիլ 1897

Կէսրէ-

ՆԵՐՍԷՍ Զ. Տ. ՍՏԵՓՍ. ՆՆՍՆ.

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԲԵՒԵՌԻ ԵՐԿԻՐՆԵՐ

Յիսուսն տարուան լուսթենէ մը յետոյ գիտական աշխարհը Հակարջուին բեւեռի խուզարկման խնդիրը վերստին ձեռք առած է, և հաւանական կ'երեւի թէ յաջորդ տարի երկրիս մակերևութին նոյն մասին վրայ առաւել տեղեկութիւններ պիտի ունենանք քան ինչ որ ունինք այժմ։ Շուրջ 4,500,000 քառակուսի մղոն տարածութիւն ունի Հակարջային գօտին, այսինքն Միացեալ Նահանգաց մէկ ու կէս անգամը մեծ, կամ հազարն Չինական կայսրութեան հաւասար, Հետեւաբար զարմանք չէ որ վերջին Համադգային Աշխարհագրական ժողովին մէջ որ 1895 ին ամառը Լոնտոնի մէջ գումարուեցաւ, (կ'ըսէ Նէ-Երթ Սքոթը) առաջին և ամենակարեւոր որոշումը եղաւ անմիջապէս սոյն անծանօթ երկրին խուզարկութեանը ձեռնարկել։ Ամերիկացի Սքոթ Չէյմս Քլարք Րոսի և նաւասպետ Ուիլքիզի խուզարկութենէն, այսինքն 1840 - 1842 թուականներէն ի վեր բնաւ կանոնաւոր խուզարկութիւն մի չէ եղած դէպ ի սոյն հարաւային ընդարձակ ձիւնալից վայրերն, որոնց սառնամանիքը և ուրիշ զանազան պատճառներ արգելք եղած են այս անծանօթ դաւաւին խորերը թափանցելու։ Սակայն սոյն երկրին անմատչելի կարծուելուն միակ պատճառն հիմնուած էր յանդուգն նաւաստիներու փորձառութեանց վրայ որոնց ամենէ մեծ ոյժն առագաստանաւն էր, և որոնք բոլորովին անդէտ էին արդի բեւեռային խուզարկութեանց մեթոտներուն, զի այսպիսի խուզարկութիւնք առաւել ևս ընդարձակուեցան դարուս վերջին քառորդին մէջ, մանաւանդ տառը տարուան միջոցին։ Բիրի և Նանսընի հանրածանօթ խուզարկուներուն շնորհիւ։

Այժմ երեք խուզարկու մարմիններ կը կազմակերպուին հարաւային բեւեռագաւառը գտնելու կարևոր գործին համար։ Ասոնց առաջինն է Նորվէկիացի Պրիսթլըվինքը, որ մինչ իր հրամանատար նաւասպետ Քրիսթընսընի ընկերակցութեամբ կիտորսութիւն ընելով կը նաւարկէր իրմէ յառաջ Քլարք Րոսի գացած ծովուղիէն, հասաւ դէպ ի հարաւային լայնութեան 74 աստիճանը, և առաջին անգամն ըլլալով կոխեց այն հողը՝ որ Հակարջային երկիր կը կոչուի այսօր, մինչդեռ ասկէ առաջ իրօք այսպիսի երկրի մը գոյութիւն ունենալը անգամ տարակուսելի

էր Պորթլընդինքի քաջայարմարութիւնը սոյն գործին նկատմամբ շատ նշանաւոր է և իր վերջին փորձառութեանց փալուռն, նկարադեղ և ճշդրիտ ծրագիրը բարձրացուց զինքը հանրային գովեստից և համակրութեան այն աստիճանին՝ զորս կը վայելէ Պրիթճօց Նանսըն Նորվէկիացի խիստ նշանաւոր աշխարհագրագէտը: Գիտական աշխարհ իրեն կը պարտի ինչպէս Արջային երկիրներու բուսական երևոյթից և զարգացման, նոյնպէս հաբաւային երկիրներու ինչ ինչ արտադրութեանց ծանօթութիւնը:

Երկրորդ խուզարկութիւնն կը ճատրաստուի Պելճիքացի երբիտասարդ Ալրլախ տեղակալին առաջնորդութեամբ որ մօտերըս Անթիքը քաղաքէն ճամբայ սլիտի ելնէ: Արդէն իրեն աւելած մեծամեծ նպաստներէն զատ պաշտօնապէս կը վայելէ նաև Պելճիքայի Տէրութեան նիւթական պաշտպանութիւնը, հեաւաբար այս խուզարկութեան համար այսչափ զիւրութիւնս շեր ունենալէ յետոյ յաջողութիւնը անգրիպելի կ'թուի:

Երրորդ, ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Ամերիկայի գիտական մարդիկ մեծ ուշադրութեան առարկայ ըրած են այժմ ապա նոր խուզարկութեանց Կարենորութիւնը, որոնց պիտի հետեւին իրենք ևս: Ամերիկայի Բնագիտաց Ընկերութեան ժողովին վերջին տարեւոր նստին մէջ յանձնաժողով մի կազմուեցաւ որ քննէ թէ Հակարջային գաւառի խորերը թափանցելու ինչ դիւրութիւններ և միջոցներ կան: Երոթէսօր Անճէլօ Հէլրին և է. Տ. Քօթ Ֆիլատէլֆիայէն այս յանձնաժողովի անդամներն են, պատրաստ սիրով նուիրելու այսպիսի խուզարկութեան անմիջական պիտոյքները: Կը կարծուի թէ 50,000 տոլար բաւական գումար մ'է այդ բեւեռի եթէ ոչ խորերը, գէթ կարեւոր մասերը թափանցելու Նիւֆաունտլենտի կամ Նորվէկեան նաւատորմիդին մէկ կամ աւելի կիտորսանաւերով: Շատ հաւանական կը թուի թէ բոլոր խուզարկութեանց համար ճամբայ ելնելու կէտը Բաթականիոյ հարաւային կողմը Արէհէմ Լէնտ կոչուած ցամաքն է, որ խուզարկելի երկրին ամենէ մօտ կը գտնուի, քան թէ Վիքթորիա Լէնտի Բոս կոչուած տեղը, քստ որում բազմաթիւ առաւելութիւններ կ'ընծայէ այս մասը, քան թէ Աւստրալիոյ հարաւակողմն: Նիւթայս խուզարկութիւնք անյաջող ելք ունենան անգամ, գէթ գիտական սլետանի արդիւնքներ ապահովեալ են: Այս Արէհէմ Լէնտին մէջն էր որ Լարսըն շնորհիւ կարեւոր պեղումներու գտաւ իր ցամա-

քային և ծովային նախապատմական տունկերու բրածոները (fossils) նման անոնց՝ զոր Տարուին գտաւ վաթսուէն տարի առաջ Բաթակոնիոյ մէջ։ Այսու կ'ապացուցուի թէ յառաջագոյն Հարաւային Ամերիկայի հետ կցուած էր այս երկիրը։ Ասկէ քիչ մը դէպ ի Արևելք Պէէտորը 1823ին հասաւ մինչև $74^{\circ} 15''$ լայնութեան աստիճանը դէպ ի Հարաւ, և նոյն տարին Պէնժամէն Մօրէլ նաւապետը Նիւ - Եորքէն նաւարկելով և Ուէտտըլի անցած ծովուղինէն անցնելով հասաւ մինչև $70^{\circ} 14''$ աստիճանը, իր տեղեկագրին մէջ կը նկարագրէ չափաւոր ցուրտ և ձիւնազուրկ ծով մը։ Թէ այս կէտերէն որքան ևս դէպ ի հարաւ կարելի է ճաբորդել՝ մի միայն մարդկային գերագոյն ճիգ մը կրնայ որոշել, զի այս գործն մշակելու տակաւին մեծ զօրութիւնք կան։

Հակարջային բեւեռի վրայ մեր ունեցած համայն դիտութիւնը կը պարտինք Քլարք Բոսի՝ Վիքթորիա և Կրէհէմ Լէնտի մէջ ըրած խուզարկութեանց։ Իսկ միւս երկիրներուն նկատմամբ, (որոնք Քլէրի, Սապրինա, Էնտըրպի, Ալէքսանտր ևս և բովանդակ Ուիքիզ Լէնտ անուամբ կ'որոշուին) մեր ունեցած տեղեկութիւնք խիստ քիչ են։ Հետևաբար առ այժմ՝ գիտութիւնը անքաւական կը գտնուի ամբողջ Հակարջային բնավայրերու վրայ ճշգրիտ նկարագիր մը կազմել։ Օղերեւութական և բուսաբանական տեսակէտով այն երկրին վրայ առ այժմ կը պատմուի հետևեալը։ Հակարջային կլիմայի արտասովոր խստութիւնը, որ մինչև ցարդ տիրող կարծիքն է, չիրնար հաստատուիլ, ինչպէս արդէն նոր խուզարկուներու տուած զաւա-միարներն ներհակը ցոյց կուտան և հաւանական է որ ապագային պիտի հանրանայ այս նորամուտ կարծիքը, ինչպէս որ ասկէ առաջ բոլոր աշխարհ կը կարծէր թէ Արջային ծովերն դոյզն կամ ոչինչ խորութիւն ունին, և սակայն Նանսըն ասոր գլխովին հակառակը գտաւ և ստուգեց։

Իրապէս ստուգուած է թէ՛ Արջային գօտիի ցուրտերն սաստկագոյն են քան Հակարջայիններն, վասն զի Սիպերիոյ Լէնտ գետին շրջակայքը, որ Արջային գօտիի երկիր մ'է, Ֆարէն-հայթի ջերմաչափը գէրօէն 94 աստիճան վար հագիւ կ'իջնէ, մինչդեռ Հակարջային գօտիին վրայ նոյն ջերմաչափը գէրօէն 75 աստիճան վար կ'յուցնէ, որով կ'հաստատուի թէ Հակար-ջային գօտիին ցուրտը նուազագոյն է քան Արջային գօտիինը։

Գալով ամառուտն եղանակին, աւելի կ'մօտենայ Կրօնէշլանտիոյ
կլիմային, և ջերմաչափին կը հասնի մինչև — 40/48° Ֆ. շուրհին
մէջ: Մի միայն արդեւք խուզարկութեան ընթացքին անդ զըտ-
նուած հսկայ սառնակայտներն են որք ճամբորդն կը զարհու-
րեցնեն իրենց ահագին զանդուածով և աւերիչ դժուրութեամբ:
Ներկայ տարին անշուշտ նորանոր և կարևոր լոյսեր պիտի սփռէ
այս անծանօթ երկիրներուն վրայ, քանի որ նշանաւոր խուզար-
կուներ մտադիր են այժմ շոգիի դժուրութեամբ և այլ և այլ
յարմարագոյն գոծիքներով գինուած՝ նոր արշաւանքներ ընել
զէպի Հակարջային բեւեռ:

ԹԻՒՆՔ. ԱՆԿԸ:

ԷԼԻՉՍ. Ս. ՊԱՆՍՊԱՆՆԱՆ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐԹԱՐԱՆ - ՈՐԲԱՆՈՑ

Ի ԿԻՊՐՈՍ

Որքանո՞ց, այս է օրուան ամենէ կարևոր խնդիրը մերայնոց
համար: Ամեն կողմէ որքանոցի ծայներ կ'լնուին, և ինչպէս ար-
դէն մեր խմբագրական յօդուածին մէջ ըսինք, ամեն կողմն որ-
քանոց հիմնելու խորհուրդներ երևան կ'եննեն: Սակայն գոր-
ծադրութեան միջոցները շատ տեղեր անորոշ կամ ցանցաւ
կ'լնուին:

Ու և է հանրային ձեռնարկի յաջողութեան համար մի քանի
պայմաններ անհրաժեշտ են, այս է՝ բարոյական, իմացական ու
նիւթական պայմաններ: Զեռնարկը կ'վիժի ասոնցմէ միոյն սակ-
սելովն և անվստահութեան հետ վշատութիւն կ'ծագի: Ան-
շուշտ՝ ժողովորդը կ'ստատարէ, իր լուսման չխնայեր բտրեղործա-
կան նպատակի մը համար, անշուշտ՝ ինչպէս միշտ, կ'ստորագրէ
կ'շանղանակէ գործարհներ և կարծէ թէ այդ շոշափելի միջոցով
ամեն բան կ'յաջողի, վասն զի շատ անգամ գործին միայն նիւ-
թական կողմը կ'տեսնէ և իրեն ընկած պարտականութեան մա-
սը կ'կատարէ: Սակայն ձեռնարկն ո՞վ պիտի կանգնէ, ո՞վ պիտի
վարէ, ո՞վ պիտի հսկէ ու պատասխանատու պիտի մնայ, այս
մասին այնքան բծախնդիր չէ, այնքան խորերը չմտնէր, և այս
պատճառաւ երբեմն բաղդախնդիրներու կոկորդը կ'անցնին կա-
րօտեղց համար հաւաքուած գումարներ: Խնդիրն աւելի կը

ծանրանայ երբ հիմնարկութեան մը կ'ստացանի, ուր ազգին մատղաջ զուակունքը սլիաի կերակրին, սլիտի դաստիարակունն ու կրթութիւն որպէս զի ապագային մէջ հայութեան մի մի աշինիւ ու օգտակար անդամները կազմեն: Դրամը կ'կանգնէ շէնքն, իրաւ, անհատներու նպաստներն անոր հիմը կ'դնեն, սակայն այդ չքաւեր, հարկ է որ մտացի, պարկեշտ, ձեռնհաս և գործունի ճարտարապետներ այդ շինութեան բարոյական ու մտաւորական կազմաւորութիւնն ապահովեն: Հետեւապէս նիւթը տարած լծորդել խելքի հետ, սրտի հետ, նիւթական յատակագծին սլարտ է կցել բարոյական յատակագիծն, որպէս զի չենք զ կանգուն մնայ, կենդանի մնայ և ընտիր պտուղներ յառաջ բերէ:

*
* * *

Ինչպէս Մայրաքաղաքի թերթերն, նոյնպէս ստոյգ աղբիւրէ մեզ հասած լուրերը կ'հաստատեն՝ թէ տեղ տեղ ակնարկուած հաստատուն պայմաններով որբանոցներ հիմնելու կ'ձեռնարկուի Պարտ է յատկապէս յիշատակել թէ արդէն Ի Նիքոսիա Արքաւան-Որբանոց մը հաստատուած է և յաջողութեան և յաշատուութեան պայմաններն ապահոված կ'երևին քանի որ մէկ կողմէ աղքատին չըջանակներու մէջ — յեւրոպա և յեզիպոսոս — համակրութիւն և ձեռնտութիւն կ'վայելէ, միւս կողմէ ձեռքնհաս ու վատահալի անձերու և յատկապէս արդէն իր դրական տաղանդով և մանկավարժական հմտութեամբ ծանօթ Պ. Վ. Մ. Քիւրքեանի հսկողութեան ներքեւ սլիտի գտնուի այդ հիմնարկութիւնն, ուր որբ տղաքներէ զատ՝ որոց թիւը սլիտի աւելնայ նուիրատուութեանց համեմատութեամբ, թռչակաւոր աշակերտներ ալ սլիտի ընդունուին:

Արդէն սոյն հաստատութեան նախագահ՝ Արթ. Տ. Ղևոնդ Տ. Նահապետեան, յատուկ յայտարարութեամբ ծանուցած է, թէ Արարոսի Ս. Մարտի վանքն աղք. լուսաւորութեան նոր կեդրոն մը դարձնելու գաղափարն վաղուց նպաստաւոր ընդունելութիւն գտած էր, թէ ձեռնարկուած է այդ գաղափարի գործադրութեան, և «Արարոսի Աղք. Արթարան-Որբանոցը» րացուած է առ այժմ Նիքոսիա քաղքին մէջ, մինչև որ վանքին սենեակները նորոգուին և այս նպատակին յարմարին Ուսմանց յայտադիրը կ'սարժանակէ այն ամեն առաջիկաներն որ կ'աւանդուին եւրոպական բարձրագոյն նախակրթարաններու մէջ և

ընդունուած են Ազգ. վարչութեան Ուսումն. Խորհրդէն: Լեզուներէն՝ հայերէնը, թուրքերէնն ու անգլիերէնը պարտաւորիչ են: Ուսմանց շրջանն է ութ տարի: Երրորդ տարին պիտի բացուի արհեստանոցի բաժին մը: Թուակաւոր զիշերօթիկներ պիտի վճարեն տարին 10 էն 15 անգլ. օսկի, ուտեստի, զգեստի և դպրոցական պիսուրից համար: Ուսանողներու առողջական ու բարոյական վիճակը լիակատար ուշադրութեան առարկայ պիտի լինի: Այն ազգայինք որ կ'ցանկան թղթակցիլ կամ դրամական նպաստ հասցնել, կարող են գրել աւ նախագահն Կրթարան — Որբանոցի:

Այսպէս ուրեմն կանոնաւոր և բարեկարգ նոր Կրթարան — Որբանոցի մը հիմը դրուած է ի Կիպրոս, և տարակոյս չկայ որ թէ՛ որբերու համար նպաստներ, և թէ՛ թուակաւոր աշակերտներ պիտի զրկուին այդ հիմնարկութեան որ ուշիմ, ժիր և խղճամիտ հսկողութեան և մատակարարութեան ներքև կ'զըտնուի և հետզհետէ պիտի ընդարձակի անշուշտ՝ ընդարձակելով բարերարներու շնորհիւ, իր դրամական միջոցները:

Արդէն բարեւէր ու սոհմասէր ազգայիններ զանազան կողմերէ նուէրներ ընձեռած են, և ի ծանօթութիւն նուիրատուաց և ի քաջալերութիւն բարեգործ մերայնոց արժան կ'գատենք նուիրատուութեանց ցուցակն հրատարակել:

ՆՈՒՐԻՍՏՈՒՈՒԹԻՒՆՔ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐԹԱՐԱՆ — ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ԿԻՊՐՈՍԻ

Ա. ՅՈՒՅՍԷ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ	Աճուրկ
Մեծ. Ներսէս Ներսէսեան	20
» Հայ ոմն	15
» Տէրթ. Քալանթարեանց	5
» Կ. Գրադէտեան	3
» Հայ ոմն	3
» Մովսէս Ներսէսեան	2
» Վ. Մամիկոնեան	2

ԲԱՐԻՋԷՆ		Ֆրանկ
Ազն. Տեղին Թագաւոր բաշա		300
Բարեկիշատակ Ասպետ Չուհդի ձեռքով		500
Մեծ. Ռ. Մարկոսեան		200
Պատ. Բարեգործական Ընկերութիւն		200
Մեծ. Յ. Գովաէփեան		150
» Իշխան Գ. Լուսինեան		100
» Ա. Էգնայեան		100
» Յ. Իսքէնտէր		100
» Կ. Բէհլիփանեան		50
» Թրնկըր Եղբարք		40
» Ի. Գ.		20
Ազնիւ Տեղին ոմն		10
Մեծ. Կ.		10
» Հայ ոմն		10
» Ք.		10
		4800

ԳԱՀԻՖԷՆ		Առ. Բ. Եւր.
Վսեմ. Տիրոսն Բաշա Ապրիս	15	6
» Պօղոս Բաշա Կուպար	10	4
» Եագուպ Բաշա Արթին	5	
Մեծ. Հայ ոմն	10	
Վսեմ. Արեստակէս Էֆ. Ազարեան	5	
Մեծ. Պօղոս Էֆ Կարապետեան	5	
» Եագուպեան Եղբարք	3	
» Մ. Անանեանց	2	
» Սեղրաք Դաւիթեան	2	
Ազնիւ Տեղին Մարի Ա. Պերպէրեան	1	
Մեծ. Մարկոսօֆ պէյ	1	
» Եուսուֆ Ազիզ պէյ	1	
» Տ. Սոհակեան	1	
» Ս. Միլիքեան		16
» Մ. Ադամ		10
		62 16

Հախազոհ Վարչութեան

ՂԵՒՈՒԴ ԲԷՆՈՒ Տ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

Մ Ա Յ Ի Ս

Արեւն այս սեղ ծպիս ցանեց,
Ծիծեռնակը քերաւ զարուն.
Ծիածան կայ տեսին վրայ,
Գոյնը սեղն է մեր վարդերուն:

Զմրան հովերն անցան զացին,
Մայիսը սիւք քերաւ մեզի.
Կապոյս մը ջինջ ու հրճուագին,
Վճիս վսակն ալ կը հոսի . . . :

Կը մնածեմ աջս արցունհով,
Թե հեռուն եմ ես այս սարի.
Թե իր մենիկ տապակին փոխ,
Մայիսին վարդը չի տարի . . . :

Տարտաւ անյուստ մը կ'ողողեմ հոն,
Սիրսս հետեւի եւ թոշունին.
Անպամած է այն հորիզոն . . .
Հասնողները Մայիս չունին . . . :

Եզրիր

Թ. ՈՐԱՆՐԱՆԸ

Ա Ռ Տ Ն Ի Ն Գ Ո Ր Ծ Ե Ր

Ողորմախոն-իւն Կարոյ. — Տեղեկութիւն. — Յայտարարուիւն Ներ-
սէ-իւն Որժանցի. — Հանդէս Որժանցի. — Ուսումն. Խորհուրդ. —
Ծաղիկ-առջ:

Խորհուրդ. — Ստալ է այն կարծիքը թէ Իգմիրի հայն ան-
տարրեր է թշուառութեան առջև, կամ թէ այլտք եղածին չափ
ձեռնառ չգտնուիր տառապելոց: Կուտայ, քիչ չատ կուտայ
Իգմիրցին, այս տարրերութեամբ որ իր նպատակները թմբուկով
չհռչակեր և չպահանջեր որ խնկարկուի իր բարեսիրութեան
համար: Եթէ ի հաշիւ առնուի մի քանի տարիէ ի վեր զանա-
յան հանրային ձեռնարկներու համար ողորմասիրական զանա-

նակը մտած դրամն, կարծուած էն աւելի պատկառելի գումար մը պիտի գտնուի: Ոչ միայն ընկերային, այլ մանաւանդ ներկայ պարագայից մէջ՝ տոհմային պարտաւորութիւն մ'է սատարել անոնց որ տնտեսական տագնապին բերմամբ հացագուրկ, անպատասպար, անգործ կ'գտնուին, և չբեք կարեկցութեան արժանի են:

Աւագ Հինգշաբթի օր՝ մեր Առաջնորդ Հայրը շանթեր արձակեց Յիւզեցւոյ բեմէն յատկապէս կանանց դէմ՝ և պահանջեց որ արդու զարդ, սուղ քրջեր մէկդի նետեն, և թշուառին նուիրեն ինչ որ հագուստի ու կապուստի համար կ'վատենեն: Իր քարոյին նիւթն, իր հօտին դթասիրութեան կոչումը ընելու եռանդն ու նպատակը համաձայն էին արդարեւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր Շրջափերային իմաստին հետ, այլ ոչ լեզուն ու ոճը: Մարդ մը, կին մը, օրիորդ մը կարող է շատ վայելուչ և մինչև իսկ պերճօրէն հագուիլ ու չքուիլ, և միանգամայն իր մարդասիրական պարտքը կատարել: Այդ՝ նիւթական փրճակի, ճաշակի, տնտեսականի խնդիր է, այլ ոչ կրօնական: Պատճառ մը չկայ ծով պահել, մերկ կամ բոկոտն երթալ, տնանկին հաց ու ջուր, հագուստ ու սօլեր ճարելու համար, և ոչ քրճէ շուրջառներ, թաղեայ թագեր, սև կտուռէ վեղարներ հագնիլ աղքատներու խնայել մէծիտներով լեցնելու համար: Առանց այդ գրկանքը կրելու, այն որ գթոտ սիրտ ունի, կարեկից ու այլասէր ոգի մը, կրնայ նպաստ տալ: Բաւական է մերթ կոչում ընել պարզապէս, առանց ինքնասիրական զգացմունքը վիրաւորելու, այն զգացումներուն որոց աղբիւրն է գթութիւնը: Ճոխութենէ կախում չունի միշտ ողորմասիրութիւնն այլ հոգւոյ տրամադրութենէ: Կան մեծատուններ որ համեմատաբար այնքան առատասրտութեամբ չեն նպաստեր որքան միջին դասու անձեր: Եթէ պերճութեան տեսակէտով դատուի խնդիրն, ո՞ր չեն գտնուիր պերճ և անօգուտ զարդեր, մինչև անգամ հրէշային շռայլութիւններ: Այդ տեսակէտով՝ ինչպէս եկեղեցւոյ բեմէն, նոյնպէս ժողովի մ'ամպիոնէն կարող է ատենարան մ'ըսել եկեղեցական հարց. — Աստուծոյ տաճարն երկնից կամարն է, և Աստուած ինչպէս պարզ սիրտ նոյնպէս պարզ պաշտօն կ'սիրէ: Ինչ կ'նշանակեն ուրեմն այն արծաթէ անօթներն ու ճարերն, այն ոսկեձող սկիւններն, ոսկեթել վարագոյրներն, ականակուռ գաւազանները, փառազարդ վակասները, պերճ գորգերն որ կ'սլնեն սրբութեան վայրն: Թոթափեցէք ամենքը, զրամի վե-

բաժեցէք և կարօտելոց համար իբրև գործունէութեան միջոց, իբրև արդիւնաբեր դրամագլուխ գործածեցէք, փոխանակ իբրև մարդկային պերճասիրութեան և ունայնասիրութեան կոթողներ կանգնելու՝ զԱստուած փառաբանելու պատրուակաւ, այն Աստուածն որու քառքն երկնս և երկիր է հաշակէն: Զգիտեմ թէ ի՞նչ պատասխան պիտի տային մեր սուրբ հայրերն այս նորանշան քարոզին: Թերևս ինչ որ կուտան կանայք՝ ինչպէս Բնագիտելու Դասարաններէ, նոյնպէս մարդկութիւնը առ այժմ մեր կութենէ կ'սոսկայ:

— Բայց եթէ դրամ հանգանակել ու հաւաքել աստիճան մը դիւրին գործ է, խորեւ, ումպէտս վատնել կամ գողցնելն ալ իրաց բնական կարգին մէջ հազուադէպ իրողութիւն մը չէ: «Քանի՛ քանի՛ զուժարներ՝ յանուն թշուառութեան տրուած, բազմախնդրութեան ճարակ եղած են և տեղ տեղ ցարդ կ'լիւնին: Մարդ էակն, անխիղճն ու նենգամիտն, ամենէ սուրբ բանէն, նուիրական աւանդէ մ'անկամ՝ օգուտ քաղելու կ'շնտամտի՝ անձնական շահը զո՛ւ ընելու համար: Պատճառն անսանձ թոյլտուութիւն մը, անխիտանական հանգանակութեանն է: Գէթ ժամանակէ մ'ի վեր՝ ընկերութիւն, հոգարարձութիւն, ժողով եւ, համար տալու փութկոտութիւն մը ցոյց կ'տան, զգալով անուշտ, որ ոչ միայն այս կ'պահանջէ որէնքը, պարկեշտութիւնըն, այլ և նպաստներն առատ գործելու միջոցը: Ասոն զի համարառու մարմինն և նուիրատուն պարտին գիտնալ և համոզուիլ ճշգրիտ հաշիւներու վրայ որ տրուած նուէրներն որովեալ նպատակին կ'գործածուին: Իմ ասջև մի քանի Տեղեկագիրներ կան, որ չգիտեմ թէ Վարչութեան Տնտեսական Խորհուրդին աչքէն անցած ու վաւերացած են թէ ոչ: Մին է Աղտառանքի Բնականութեան, որ թէ և տարիէ մ'ի վեր հիմնուած (1896 — Յունվար 1896 (Իսկու) անձայն ու անշուկ բաւական գործ տեսեր, բաւական թշուառներ, հիւանդներ, անգործ պանդուխտներ, ազգատներ խնամեր, սմանց գործիք, այլոց ճամբու ծախք, շատերուն ուտեստ ճարեր և այսպէս ծանր աղէտներ դարձաներ է: Յետին ծայր օգտաշատ ու քաջալերութեան արժանի է այդ ընկերութիւն, քանի որ ծուլութիւնը, դանդաղութիւնը չքաշուրներ, այլ գործնական ոգւով կ'ընեն, կ'ստուգէ իր օգնութեան արժանի տառապեալներ, և ինչպէս ինք կ'այտարարէ իր Տեղեկագիրն մէջ՝ ապրուստի միջոցներ կ'հայթայթէ գաղթական բանւորներու, գործ՝ անգործներուն, նպաստ՝ ապիկարներուն:

Միամեայ շրջանին մէջ գրեթէ 472 արծ. մէճիտ հանգանակած է տեղւոյս հայ բարեսէրներէն և 503 մէճիտ ծախսած, պատ-
րաստ դրամ ունենալով 167 մէճիտ: Ոոյն Ընկերութեան Տնո-
րէն Խորհրդոյ անդամներն են. Պ. Պ. Յովհաննէս Լլմասեան,
Արեւապետ, Տիգրան Տօնիկեան, Արեւապետ, Միհայ Միհասեան,
Գաւթապետ, Երուանդ Կիւրիւնեան, Սիմօն Պարտիզոյանեան, Ար-
մենակ Մերունեան, Ռ. Որբերեան:

Միւսն է Ռուսաստանի Ընկերութեան, որ 1887ին հաստատուած է, և որու գործունէութեան և արդեանց վրայ արդէն առիթ ունեցած է Ա. Մանուկեան խօսելու և անոր նպատակը գո-
վելու: 1896-97 շրջանինն է Տեղեկագիրն որ կ'ներկայէ մի քանի ուսումնասիրական գործողութիւններ: Գլխաւորն է Պ. Թադեոս Միքայէլեան՝ ուշիմ պատանւոյն՝ Թուրքի վարժապետանոցն առաջունմն, կէս թուականով՝ Ֆրանսայի Կրթութեան Նախարարի հաւանութիւնը կանխաւ ստանալէ ետեւ: Ուն կարդադրու-
թիւնն երկուստեք կնքուած պայմանագրի մը համեմատ ե-
ղած է և Գեր. Աւաջնորդի ստորագրութեամբ ու կնքով վաւե-
րացած: Ռուսաստան արդէն երկու սանուհի ունի, ինչպէս յայտնի է, ի Մանրէլիէ, ուսկից թերեւ իբրեւ ուսումնաւարտ վարժուհիներ պիտի դառնան յաջորդ տարին՝ և Հոփսիսիւնեան վարժարանի մէջ պիտի ծառայեն: Միամեայ հաշուեկշիւն կ'ե-
րելի մուտք 683 ³/₄ մէճիտի մօտ, որմէ 507 մէճիտ ծախք եղած է, 45 գանձելի և մնացածն պատրաստ գումար: Այս միայն ան-
վճար մնացած բաժինները պարտ է որ վճարուին այլ և Հաստ-
րակութիւնը սոյն Ընկերութեան միջոցները պարտի աւելց-
նել, որպէս զի իր ազգագուտ ձեռնարկին շրջանն ընդլայնելու և նոր վարժուհի և մանկավարժ հասցնելու կարող լինի՝ մի քա-
նի սան ու սանուհի Զուիցերի ևս ուղարկելով: Աւելիմ նաեւ յի-
շատակել Ներսէսեան Որբապետի Ընկերութեան յայտարարութիւնն, որով նորակազմ Գործ. Ժողով մը, անդամ ունենալով Պ. Պ. Տի-
րան Գասպարեան, Արեւապետ, Ռ. Որբերեան, Արեւապետ, Յովհ. Աւագեան, Գաւթապետ, Ա. Միհասեան, Հասաթիւ, Աւետիս Տիվ-
րիկեան, Ստեփան Սիմոնաքեան, Պետրոս Եղաճեան, որ կոչում կ'ընէ Հայ Հաստարակութեան գլխաւորի անունը, որպէս զի հանգանակութեամբ գոյանալիք գումարով զաւառներէ բերուելիք մանչ որբեր մասնաւոր յարկի մը տակ պատասխարէ հոգալու համար անոնց նիւթակաւ ու բարոյական պէտքերը:

Գովելի է, անտարակոյս, այս որդասիրական եռանդն, որով խուճա մ'երկոտասարդներ ընդհ. ժողով գումարելով իսկոյն ընկերութիւն մը կազմելու որոշած են, սակայն փափաքելի է նաև չէ թէ խոստումներու այլ հոստատ հիման վրայ դնել գործն, զբաւական-սոյմաններն աստիճանով և որոշ յատակա-դժով ճամբայ ելնել, որպէս զի երկոտասարդական եռանդը դը-ժուարութեանց չբախտ: Կ'իմանամ նաև՝ որ Քօրտէլիօի մէջ համանման ձեռնարկի մը խորհուրդը ծաղած է: Բայց ինչո՞ւ համար այժմիսի ձեռնարկներ ճիշդաւորել մի և նոյն Հասարակութեան մէջ՝ բաժնեկիւղ նուիրատուներու օժանդակութիւնն, որ այս կամ այն կողմը կրնայ հակիլ, և ներմուծել նոյն իսկ բարեգործական հիմնարկութեանց մէջ հակառակութեան ոգի մ'որ չկրնար արդիւնաւոր հետեանք մ'ունենալ:

Ամսոյս 20 ին, կիրակի, Ս. Հովսիսիմեան վարժարանի սրահին մէջ չքեղօրէն տեղի ունեցաւ Հոգ-Որբախնամ Ընկերութեան հիմնած որբանոցին Դրբ տարեդարձի հանդէսը* Նորա-չէն թատերարեմը համակ զարդարած էր գորդերով, զորս ըստ սովորութեան նուիրած էր Միշրան էֆ. Չամսաքճեան: Բեմին ճակատը կը փայլէին Հ. Ո. Ժաղկէհիւս սկզբնատառերը: Ժամը 2 ին երկսեռ խումբ բաղմութիւն մ'արդէն գրաւած էր թատե-րավայրը, ուր, ինչպէս միշտ, այս տարի ևս ներկայ կը գտնուէր վիճակիս Գեր. Առաջնորդը: Հանդէսն սկսաւ ժամը 5 ին՝ Որբ-հոյս* Դայը զաւելտախառն թատերախաղով մը, զոր յօրինած էր Որբանոցին Տեսուչ՝ Պ. Ա. Տիվրիկեան: Որբուհիները մեծ յաջողակութիւն ցոյց տուին սոյն խաղի ներկայացման մէջ, և քանիցս հանդիսականաց բոլուն ծափահարութեանց արժանա-ցան: Մանաւանդ Տիլին Ելիլեան (Ալիէն Բօլատեան), որ խո-րամանկ, ազա՛ և անսիրտ կեռջ մը դերը կատարեց մեծ ճար-պիկութեամբ: — Եռանկ (Մարի Աւետիսեան), լքուած, հալա-ծուած և չարջարուած որբուհին, որ իր զգայուն շեշտերով ներկայից սիրաւ յուզեց: — Կարէն (Եւա. Պալքճեան), որդե-կորոյս մայրը, որ անցեալ երանաւէտ օրերու յիշատակով և իր աղիքները կրծող վիշտերով՝ քանի քանի անգամ հանդիսա-կաններուն աչքերը արտասուօք տամկացուց: — Արիլե (Բամե-

* Պատ. Հոգ-Որբախնամ Ընկերութեան Տեղեկագրին վրայ յաջորդ անգամ պիտի գրեմ:

լա Տր. Արրահամեան) թեթևսօրիկ վարժուհին, որ իր արտառոց
ոտանաւորներով և մանաւանդ իր բարձր բանաստեղծի յա-
ւանութեամբ բաւական ծիծաղ շարժեց: Բուն կատակերգա-
կան դերերը կատարողներն էին Հռոմէի (Առաջ Կատարական) և
Եւսեբիոս (Հալիպոլիսի Գեորգեան) որոց առաջինը մանա-
ւանդ, հաղիւ 10 տարեկան, իր յաջող ձեւերովն ու սրբաւոր-
ութեամբ բաղմից ծափահարուեցաւ: Թատերասաններն էր սի-
րուն տեսարան մը պահուած էր հանդիսականաց: Արբուհիք
բողոքովին ճերմակներ հագած ծաղկեփունջեր ի ձեռին երեցան
տեսարանի վրայ և դաշնակի ընկերակցութեամբ սիրուն խմբ-
բերգներ նուագեցին, որու պատրաստութեան համար քանք չէր
խնայած Պ. Սիւսան Գէսէճեան: Այնուհետև Արբուհիք ծաղկա-
լից կողովներ ի ձեռին հանդիսակալաց բաժնեցին ծաղկեփուն-
ջեր: Ժամը ցին հանդէսն աւարտած էր: Զուտ հատոյթն եղաւ
20 Օսմ. ոսկի:

Այնպէս կ'իթուի որ մեր Պատ. Աւսումն. Խորհրդոյ ճակատ
տագիրն էր կուռով սկսիլ և կուռով աւարտել իր գործը: Ան-
շուշտ՝ վէճ ու բանակիւ օգուտ ունին, երբ սկզբունքի և օրի-
նաւոր դատաքննութեան սահմանին մէջ դառնալով մութ ու
անճշտ կէտեր երևան կ'հանեն ու կ'լուստարանեն, սակայն երբ
կանխակալ զաղափարներու շրջանին մէջ կ'դառնան լոկ անմուկ
ու չիօթ յառաջ կ'բերեն: Մեր Աւսումն. Խորհուրդն առաջին
օրէն անդիտէն լեզուն վարժարաններէն վանելու ձախող տը-
րամադրութեամբ ճամբայ ելաւ. և՛ իր առջև բանաւոր դիմադ-
րութիւն մը տեսնելով՝ ընկաւ՝ վերջը. Գաղ. Ժողովին դէմ ճա-
կատ կազմեց և տեսչական խնդրոյն մէջ տեսաւ որ հարկ է
տեղի տալ. հիմակալ Պատ. Տնտեսական Խորհրդոյ հետ կը
չափուի դրամական խնդրոյ մը մասին, և՛ ինչպէս կ'իմանամ,
լուսագոյն միջոց կ'համարի հրաժարական տալ, պարծառութեամբ
հրաժարական, մինչ իր սլաշտօնավարութեան շրջանն երկու
ամսէն պիտի լրանայ: Ինչո՞ւ այս շտապն, կամ եթէ կամիս, փա-
խուստը. միթէ անաւիչ շէ՞ր իր դիրքը, միթէ յուսալի էր որ,
թերթիդ դէմ յանդիմանի սպաքարելու թէ և անձանձիր, նահան-
ջէր և իր սլաշտօնավարութեան կարեւորագոյն մասն, համարա-
տութեան պարտքն, անտես տունէր: Բայց ի՞նչ է դրամական
խնդիրը— համառօտ բացատրելու Գաւառական Ժողովն իր 1896
ապրիլ 9 նստին մէջ քուէարկելով անգ. տարեկան ելմտացոյցը
16000 դր. կ'սահմանէ իրրեւ մուտք աղդ. երկսեւ վարժարա-

նայ՝ մէծիւր 20 զրէի հաշով: Մի քանի ամիս ետք՝ Ուսումն-
 խորհուրդն այդ գումարը բաւական չհամարելով կ'առաջարկէ
 Քաղաքական ժողովին 17200 զրէի յաւելում, և Քաղ. ժողովն
 ալ այդ առաջարկն, թէ և բոլորովին տնպատեհ, Գաւառականին
 կ'մատուցանէ: Գաւառականն ալ, աւելի մեծ անպատեհու-
 թեամբ՝ այդ յաւելումը կ'քուէարկէ և այսպէս վարժարանաց
 մուտքը կ'հասնի 155,200 զրէի: Տնտես. Խորհուրդն աղղ. արկ-
 ղին նեղ վիճակին աւելի մօտէն ծանօթ՝ այդ յաւելումն ի գործ
 դնելու անհնարութիւնը կ'բացատրէ Քաղաքականին, որ՝ ճար-
 հատ՝ Տնտես. և Ուսումն. Խորհուրդներու հետ խորհրդակցե-
 լով կարգադրութեան մը կ'յանգի: Ուսումն. Խորհուրդը 17200
 զրէի յաւելման տեղ՝ կ'առաջարկէ ընդհ. Պիւտճէին մէջ նշա-
 նակուած դպրոցական թոշակներէ գոյանալիք՝ 10000 զրէի
 գումարն՝ որ աղղ. արկղին կ'պատկանէր, 15000 զրէի հաշով
 ընդունիլ, և կ'պահանջէ որ աղղ. արկղն ամէն ամիս միայն 10
 տկան հազար զրէ. իրեն վճարէ, և այսպէս տարեկան մուտքը կը
 հասնէր 121000 զրէի և միայն 12200 զրէ. բաց կ'մնար, բաց մը
 զոր Ուսումն. Խորհուրդը կ'խոստանայ գոցել պարահանգէսի և
 այլ և այլ հասոյթներով: Սակայն Տնտես. Խորհուրդն որոշեալ
 պայմանը լիովին կատարելու անկարող կ'լինի, և ներկայ տար-
 ւոյս Փետրվար ամսականի հաշուին 5000 և Մարտի հաշուին
 միայն 2000 զրէ. կ'վճարէ, այնպէս որ 15000 զրէ. պարտական
 մնալով Ուսումն. Խորհրդոյ, կ'առաջարկէ որ Խորհուրդն իր մօտ
 ունեցած 15000 զրէ. պահեստի գումարով հաճի գոցելու պարտ-
 քը: Ահա այն ատեն Ուսումն. Խորհուրդը կ'որոշուքի և Քաղ.
 ժողովին բողոքելով այդ ղանցառութեան դէմ, իր հրաժարա-
 կանը կ'մատուցանէ: Քաղ. ժողովը բացատրութիւն խնդրելէ
 ետեւ Տնտես. Խորհուրդէն կ'պատասխանէ Ուսումնականին թէ
 խնդիրը կրնայ կարգատրուիլ, թէ առ այժմ իր մօտ գտնուած
 պահեստի գումարը գործածելով՝ Արկղին այս նեղ վիճակին
 մէջ անպատեհութիւն մը չկրնար ծագիլ, և կ'խնդրէ որ հրա-
 ժարականն ետ առնու: Զգիտեմ թէ ի՞նչ վախճան ունեցաւ
 այս դրամական վէճն, որ ինքնին նշանակութիւն չունի, քանի
 որ ասկէ առաջ ալ՝ դրամի պակասութենէ, դպրոցական պաշ-
 տօնեաւորները չ'էին ուշիւնկ, բայց վերջապէս ստացած են իրենց
 յետեւալ պահանջը:

Աղադատեալ Պ. Սարգիս Սվադլեանի ի յիշատակ ծաղկէփունջի
 փոխան Մեծ. Յակոբ Ղէմեան նուիրած է Աղղ. հիւանդանոցի

Յ արծ. մէճիտ, իսկ ուրիշ ազգային մը Գ. Սոյն Ազգ. հիմաբկու-
թեան Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ յայտարարելէ
խնդրէ՝ որ Ազնուաշուք Պետրոս Եւստօֆեան նուիրեց 15 եր-
կաթեայ մահճակալ իրենց ամեն կազմուածքով, անկողին, բարձ,
վերմակ, սուան եւ հիւանդներուն համար:

24 Ապրիլ

ՍՈՍՍԻ

ՄԵՐ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Յ

Տեղւոյս Պատ. Աստուծո. Խորհուրդը Մարտ 20 թուակիր երկ-
րորդ հերթադէպէ մ'ուղղած էր Խմբագրութեանս, որ զայն մեք-
սեց հրատարակելու առարկելով նախ՝ թէ ինչքէն քառական շա-
աքանաւ էր, երկրորդ՝ թէ Խմբագրութեանս սովորութիւնն զանի
ընտանաւ նամակէր լաւ հանէր:

Այդ հերթնագիրը՝ չէ թէ նշանութեամբ՝ այլ տեղ տեղ
կրճատուած ու փոխուած կարգացինք Մաշո պատուական օ-
րագրի 120-րդ թւոյն մէջ՝ նախքան մ'որու մէջ Խորհուրդն
մեր հրատարակած քննադատութիւնները տեղւոյս զպրօցնե-
րուն վրայ քառն յաշկոյններ հ'անուանէ:

Արդէն ընթերցողը քաջ գիտէ՝ թէ որո՞ւ կողմէ էին Ախպէ,
Եւսէֆեանք և Խմբագրութեանս օրինաւոր դիւտողութեանց զէմ՝
յարձակումն ու դարբնութիւնը, և թէ ի՞նչպէս արդարաւէտ և արդա-
տիրաւեան որոշն նշան անգամ չփոխի ունենայինք եթէ չհամակեր-
պէինք այդ յարձակումներուն և ճշմարտութիւնը չմտանէինք:
Այդ պիտի վատութիւն մը չպիտի ընկինք և չըրինք, վասն զի անգ-
ւոյս զպրօցներուն անկերպարան և ցաւալի վիճակին վրայ այլոց
և մեր դրածներն ոչ միայն բոլորովին ճշմարիտ և հանրածանօթ
իրողութեանց վրայ էին և են, այլ և բիշ էին բան չաւա: Քայց
Պատ. Աստուծո. Խորհուրդն իր գրութեան պարտաւորութեան չաւա-
ներ է եղեր թերթիս պարտաւորութեան մէջ, և հետեւողէս, թէ և
այսպիսի ամառ վիճաքանութեան մը վախճան դարձ-կ'փոխարին եղեր,
բայց այս անգամ ալ մի քանի կէտեր պարզելէ ետեւ, որչա՞մ է
եղեր խնդիրը փակուած նկատել: Թէ պէտեւ մեղի համար այդ
ինչպէս արդէն յայտարարած ենք, չէ թէ միայն պարզուած
այլ լուծուած է խնդիրն յօդուտ կրթական գործին՝ ի ճարհա-
քննադատութեան, սակայն նայինք թէ ի՞նչ են Պատ. Ա-
ստուծո. Խորհրդոյ քաջատրեւիք կէտերը:

Նախ՝ Պատմ. Ուսումն. Խորհուրդը մեզ դուք մը տալու հա-
մար՝ Տպագրական օրէնքիւ. Եօդուածն մէջ կ'ընթէ, որ Թեր-
թի մը Խմբագիրն ամեն-ստորագրեալ ու անստորագիր գրու-
թեան ու նամակի պատասխանատուն կ'ճանչէ, և այդ յօդուա-
ծին տրամադրութեան վրայ յենով՝ Խորհուրդը կարծէ իրա-
ւունք ստացած ինիլ Սէսկէ, Եռնէսէ, Որբէրէ և Թերեւ մտղն
ալ Ռէդակտիւնէ՝ ասկէ առաջ երկուեւ վարժարանաց Տեսչու-
թեան նման հրատարակած Պ. Նյան Միրզայի նամակին ալ
պատասխանատու հոշակել Խմբագրութիւնս Ծառ զարմանա-
լի է, իրաւի, որ օրէնագէտ անձ մը, ինչպէս է Ատենապետն,
այդպիսի ծուռ մեկնութիւն մը տալու չափ սխալի յիշեալ Լ-
յօդուածին: Այո՛, Խմբագիր մը պատասխանատու է ընդհան-
րապէս իր Թերթին մէջ տպուած բոլոր յօդուածներուն և նա-
մակներուն, բայց որո՞ւ առջև, ԴԱՏԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻ մ'առջև, երբ
միայն օրինաց սահմանէն դուրս կ'ընէ: Արդ՝ այդ պատասխա-
նատուութեան ներքին գործնական պատճառներն ակներեւ են:
Իշխանութիւնը մի և նոյն օրագրին մէջ հաւաքական մարմին մը
չհանչեր այլ որոշ անձնաւորութիւն մը, որ ի հարկին ի գառ կու-
չէ: Այդ անձնաւորութիւնը կրնայ ինիլ նոյն իսկ Խմբագրապե-
տը կամ պատասխանատու Խմբագրող մը, գործակատար՝ որ ստէպ-
բաժին անգամ չունենար Խմբագրական գործին մէջ: Եւ ինչո՞ւ
վստէ զի Իշխանութիւնն գրաւած յօդուածներու և թղթակցու-
թեանց հեղինակներն, որ կրնան ներկայ կամ տարակայ գտնուիլ,
գառաւթան կոչելու անգութիւնը չուզեր ստանձնել և Խմբագ-
րապետին՝ իրեն արտօնատէրին վրայ, կ'ընենաւորէ բոլոր պա-
տասխանատուութիւնը, թէն կան տէրութիւններ՝ ուր Խմբագ-
րին հետ յայտնի յօդուածագիրն և թղթակից համարատու կը
նկատուին: Երբ օրինաց հակառակ կ'ընորձին Մեր 27 ամեայ
Խմբագրական պաշտօնին մէջ առաջին անգամն էր որ ուրիշներու
ուղղելի պատասխաններ Խմբագրութեանս անուան կուղղուէ-
ին, և այս պատճառաւ քանից որ ղեկավար ղղացիւ մեր Ուսումն.
Խորհրդին որ իր բռնած ընթացքն տեսողոր է և տնկանոն Խմբ-
ագիր մը կրնայ կամ բոլորովին կամ մասամբ համաձայն կամ
անհամաձայն գտնուիլ իր Թերթին մէջ հրատարակուած ստա-
րագրեալ ու անստորագիր գրուածքի մը, բայց ասիէ չիմար
հետեւի որ անոր տրուելիք պատասխանը պարտ է Խմբագրին
անուան ուղղել: Նոյնպէս Տպագրական օրէնքին այդ յօդուա-
ծին թիւր ըմբռնումին հետեւանք էր անուշտ որ Ուսումն. Խմբ-

հուրդն ինքզինք Դարական Արեւիկէ տեղ զրամ՝ մեծասանութիւն պահանջէր Խմբագրութենէն կամ հասարակէ կամ յետոյ Աստուծոյ Բաւերոյ հետ չէին խաղար, ինչպէս կ'կարծէ Խորհուրդն երբ իր յաւակնութիւնը հարակախանութիւն վանութիւնը Հրապարակային ու է խնդրոյ վիճարանական քննադատութեան մէջ հասարակաց կարծիքն է դարական տոտեանն, և որդէն այդ առեանն երկուստեք մէջ բերուած փաստերը քնննած և իր վճիռն արձակած է մեր վարժարաններու տարտամ և յետագէմ գրութեան մասին:

Երկրորդ՝ մեր նախորդ խմբագրականով առաջարկած էինք ձեռնհաս Մասնախմբի մը կազմութեամբ կամ նորոնայի Տեսչին ձեռնք վարժարաններու վիճակը քննել և տեղեկացրել: Այս առաջարկն ըստ իր կարգի՝ հարակախանութիւն կ'ենկաւ Աստուծոյ Խորհուրդն, վասն զի պաշտօնական հանգամանք զարկ տալու համար կամ հարակախութեալ պաշտօնեայ մը, կըսէ, իրաւունք չունի Աստուծոյն: Խորհուրդը դատել: Եւ այս գիւտին համար մեզ հեզեօրէն կ'ընտրեալորէ: Սակայն որքան այդ կարծիքը սխալ նոյնքան տալիս է հեզութիւնը: Աստուծոյ Խորհուրդը կ'ըմբռնակի մեր առաջարկին իմաստն ըմբռնել, կամ միշտ անվիճելի և անվերաբերելի կ'համարէ ինքզինք, կամ կարծէ թէ Աստուծոյ Խորհուրդ և վարժարան համանիշ բառեր են, այնպէս որ ասոր վիճակը քննելն Խորհուրդին անձնաւորութիւնը վերաբերել ըսել է: Բաց աստի՛ նոր գիւտ մը չէ մեր ըրած առաջարկն, ընդհակառակն, ամեն պաշտօնական մարմնոյ արարքը բարձրագոյն մարմնոյ մը կողմէ կրնայ քննութեան ենթարկուիլ, և ներկայ խնդրոյն մէջ, Քաղ. Ժողովը, և չէ թէ այս ու այն, ինչպէս կուգէ հասկնալ Խորհուրդն, կարող է սահմանադրապէս քննիչ Մասնախմբի մը կորդել և վարժարաններու վիճակը տեղեկացրել տալ: Ինչ Պ. Տեսուչն՝ քանի որ նոր է, արդէն պարտաւորութիւն ունի վարժարաններու ներկայ գրութիւնը մանր քննել ու պատկերել որպէս զի կարևոր բարեքաւմները ներմուծէ: Աստի ոչ կատակ կայ մեր առաջարկին մէջ և ոչ նորադատ հնար, այլ սահմանադրական կարգադրութիւն մը զոր նոյն ինք Խորհուրդը տեղի պահանջէր եթէ քննադատութենէ այսքան չխորչէր:

Երրորդ՝ Խորհուրդը կ'մխիթարուի կարծելով որ վարժարաններու արդի վիճակը չէ վեճարանական չէ-ըն, այլ մեր հարած

* Պ. Տեսուչն անդէն այդպիսի Տեղեկագիր մը Անդրապատ Ե. Ռաւալն. Խորհրդոյ որ անկպաս զգեստով զայն դիտուած արապես պատեր Ե,

մի քանի իրողութիւններ, Բաւական յանդգնութիւն պէտք է, իրաւի, պնդելու թէ՛ երբ Տեսուչ մի իր պաշտօնը ընաւ չկատարեր, կամ ձեռնհասութիւն չունի կատարելու, երբ վարժարանները ծրագիրներ չունին և դաստառներու ապօրոշած ընապէս անկապ ծրագիրները կ'ործածուին մէն մի դասարանի համար, երբ նոր Պ. Տեսուչն ի վեր կ'փնտռէ նախորդ Տեսուչի ետեւ կողմէ պատրաստուած ծրագիր եւ նոյն իսկ Ասուսն. Խորհրդոյ անոր չգոյութիւնը կ'յայտարարէ, յայտարարելով միանգամայն որ լուս վիճակի մէջ չեն թէ կարող ապահովիւն, թէ ուսումնական կազմութիւն, թէ ժամանակացոյցներ, որոց շնորհիւ կան ուսանողներ որ օրն հազիւ մի քանի ժամ դաս կ'առնեն, երբ վերջապէս հիմնական յառաջդիմութեան պայմանները կ'ապօխին, միթէ կարելի՞ է ըսել որ հազիւ մի քանի շտապօրոշեալ իրողութեանց վրայ կ'դառնայ վիճն և թէ վարժարաններն երբէք լաւագոյն վիճակի մէջ չեն գտնուած:

Չորրորդ՝ Պատ. Ասուսն. Խորհուրդը կ'հարցնէ մեզ թէ ե՞րբ և ո՞ր պարագային մէջ կանոնաւոր բռնութեան դրութիւնն ի գործ դրուած է ազգ. վարժարանին մէջ: Մեր ձեռք կ'գտնուին թղթեր որ կ'հաստատեն այդ առջաջ դրութեան գործադրութիւնը, բայց ինչ հարկ հրատարակել, Բաւ է միայն հրաւիրել Ասուսն. Խորհուրդը դպրոցական մի շատ իրողութեանց արդէն անտիլեակ, որ հարց ու փորձ ընէ ընդհ. կառավարիչ Պ. Այլմէյիքեանն, Պ. Բ. Բարսեղեանն, և քաղաքացիներ պաշտօն վարող աշակերտներ, որ կարող են իր հետաքրքրութիւնը պահ ընել: Իսկ ներկայացնել մեզ, ինչպէս կ'ներկայացնէ Ասուսն. Խորհուրդն իրբն անձ մ'որ պարագային պաշտօններ արժարաններու անկեաները բաշխուած անց բերնէն լուրեր որսալու կ'ջանայ, պարզապէս զրպարաութիւն մէջ Եւթա՝ արժարաններ յաճախելու սովորութիւնը չունինք, և ոչ լուրեր քաղելու համար ասդիս անդին թափառելու երկրորդ՝ Ասուսն. Խորհրդոյ շինած կանոնադրին 7րդ. յօդուածին՝ արդեւի՞շտ արամադրութեան հակառակ՝ որու դէմ անցածներու Ասուսն. ժողովն իսկ բողոքեց, վարժարաններու վրայ լուրեր շատ դիւրաւ կ'լսուին, այլ և այլ աղբիւրներէ, և Խորհուրդութիւնս չէ որ անոնց ետեւէն կ'վազէ, այլ զանազան

Ահա յօդ. — «Իպրոցիկն վերաբերեալ ու եւ իսկ յորոց Բեհագաւորեալն կամ հսկանաւորեալն չ'մտնէ ո՛չ պաշտօնեակն անձանց եւ անհասից հետ.»

արժանահաւատ անձինք Խճագրութեանս կ'դիմեն և կարգ մը
գեղծումներ մեղ կ'հաղորդեն:

Հինգերորդ՝ այս, քինէ և նորէն կ'ըսենք որ Ռսումն. Խորհր-
դին հետ նախորդ Տեսուչն իրբն ստրուկներ կուղէին գործա-
ծել գասատուներն, այլ ոչ իրբն աղատ բանական էակներ որ
պաշտօն ունին հոգի ու միտք չինել: Վասն զի անոնց պատուէր
տրուած էր կաշիքէն հնազանդիլ Տեսութեան բոլոր հրաման-
ներուն՝ թէ և սոցիտական, իրբն Ռսումն. Խորհրդէն բխած,
բնաւ ասոր հետ յարաբերութիւն չունենալ, բնաւ ոչ-պաշտո-
նական անձերու հետ գործողական խնդիրներու վրայ գործէն
գործ չխօսիլ՝ ըստ 7րդ. յօդուածի կանոնադրին: Այս բա-
ւական չէ, պաշտօնանկութեան սպառնալիք եղած էր պաշտ-
նական աղբիւր մ'որով կ'արգիլուէր ու է պաշտօնէի Ռսումն.
Խորհրդայ դիմել նոյն իսկ գործողական խնդրոյ համար, ալ որ
չուտով պատերուն վրայէն վերցուեցաւ, իսկ իրտողութեանց
տեսարներու մէջ ուսուցչի մը կողմէ եղած ու է աննպաստ դի-
տողութիւն մեթոտի, գասագրքի նախնայիններու վրայ, Տես-
ութեան կողմէն անմիջապէս կ'ալստուէր, և այս բանով իւնն
այն աստիճանի հասած էր որ գասատուններէն մինչն (Պ. Ռ. Ռ.)
համբերութիւնն հատենլով իր մի կարեւոր իրտողութեան ներ-
քէ կ'ոտխալի մի անգամ՝ դրելու — խնդրեմ այս նկատողու-
թիւնս ալ շղատուի: — Այսպէս ամեն գանգատ, ամեն ձայն,
ամեն օրինաւոր իրտողութիւն որ պաշտօնէի մը կողմէ կ'ըսուէր
իրբն յանցանք կ'նկատուէր, և թէ և Տեսչին տգիտութիւնն
տկներ և Ատենապետին ծանօթ, սակայն մա կ'ըսէր. — Օրին
մէկը լաւ տեսուչ մը կրնայ լինիլ — Կինչ իրօք նոյն պահուէն
մարդամեքենայ մ'էր Ռսումն. Խորհրդոյ ձեռքն: Արդ և մենք
կ'հարցնենք Պատ. Ռսումն. Խորհրդին որ եթէ այդ ամեն ար-
գելումներն Ռսումնապետ մարմնոյն դէմ բանական չին, հապա-
թիւն են: — Անոնք ամեն տեսակ յանցանքներու մասին
Վեցերորդ՝ մենք քաղաքական քաղաքի և պաշտօնական և ոչ
իսկ Ռսումնական Խորհուրդներ պահանջողներէն չենք բնաւ,
ինչպէս կ'կարծէ Ռսումն. Խորհուրդը, մենք ինչպէս բուսն
անհետեւ իր պաշտօնավարութեան նոյնպէս սոցիտական մեթոտ-
ներու և կուսակցական կամեթութիւններու բոլորովին ներհա-
կենք: Սակայն չենք և կուսակից գործողական անընդհատ իրտու-
թութեանց: Վասն զի կան գաստախաբական սկզբունք և հի-

մուկը որ անվտանգութիւնն, և որոց վրայ պարտ է հաստատել, չստանալով և նպարագայից՝ կրթութեան բարոյական ու մտաւարական շէնքը: Արդ՝ երբ յառաջ խմութեան աղ հիմնական պայմանները խառն ու չփոթ են, ինչպէս են մեր վարժարաններուն, երբ կանոնաւոր ծրագրէ և ուղղութեան գործի մնալէ զատ՝ դէթ մի քանի շրջաններու համար յարատեւութենէ ալ փնդրկոյն, բնականապէս զարգացման երես չեն տեսներ:

Եթե որդ. Ուսումն. Խորհուրդը մեծապէս կ'սխալի կարծելով թէ իր նախորդներէն ոչ տեղեկագիր պահանջած է Ա. Մանուկ և ոչ անոնց ընթացքը դատաքննած: Անոնց վրայ գրուածները կանոն կ'մնան մեր թերթին մէջ: Բայց միթէ նախորդ Խորհուրդը մը ու է պակասութիւնը կրնայ արդարացնել իր յաջորդինը՝ մանաւանդ երբ այդ յաջորդն կ'հրատարակէր իր առաջին գրութեան մէջ որ վարժարանները բացարձակապէս կառաւել յառաջդիմութեան փնտրի մէջ են, իսկ վերջին զրոյն մէջ կ'խոստովանի որ Բերն-Շիւլլեր ունին:

Արիւ մանր մուկը կէտերու վրայ չենք ուզեր խօսիլ, քանի որ անոնց պատասխանները կարող է գտնել ընթերցող մեր առաջին գրութեան մէջ: Ուստի չկրկնուելու համար մեր խօսքը կ'աւարտենք յուսալով որ բաւական լոյս տրուեցաւ Ուսումն. Խորհուրդի մութ կարծած կէտերու վրայ: Կ'մնայ պատասխանել Պ. Մ. Մանրեանի հրաժարականին նկատմամբ Ուսումն. Խորհուրդի մեզ ուղղած այս տարօրինակ դիտողութեան —

« Զեր յառաջ քերած կարծեցեալ իրողութիւններուն քոր միակ ապացոյց Պ. Մ. Մանրեանի հրաժարականէն մաս մը կ'արտառուպէր և որու 22 Յունվար թուականն 22 Փետրվար կը դնէր: »

Թող այդ պաշտօնը նոյն ինք Պ. Մանրեան կատարէ, որ մեզ յրաժ է ստորև հրատարակուած նամակն, զոր ընթերցողներուն ուշադրութեան կ'յառնենք:

Ստեփան Բաղդիւր
Մանրեան Երբ որ ինչ քանի մտաւարական ու մտաւարական հարցերի 120-ը: Թուին մէջ վարժանքով կարողացի առ Պատ. Ուսումն. Խորհուրդն ուղղուած հրաժարագրին փնտրել հրաժարագիր որու ամիսը պատճենն այս է:

Այս մասին սխալում մ'եղած եր Տպագրատի տնայնապետը փարքեր է՝ առ ի չգոյե փաստի Ուսումն. Խորհուրդն փաստն զի 22 Յ Փետ. տպուելու տեղ անուշադրութեամբ 22 Փետ. տպուել եր:

Մեծ. Լոգ. Է. Յ. Պալեոզեան, Ատենապետ Աւսումն. Խորհրդոյ.

Յունիւար 22 թուականաւ հրաժարականս տուած էի Աւսումն. Խորհրդոյ անդամացութենէ տալ Պատ. Ազգ. Քաղ. Ժողովն, որ մերժած ըլլալուն զայն, կը փափաքէի համակերպիլ սոյն որոշման և շարունակել իմ պաշտօնս. Ներկայիս և կը ցուիմ յայտնել թէ ստիպուած եմ պնդել հրաժարականս վրայ զի կը տեսնեմ թէ անձնական գործերս կ'որդեցին ինձ խղճի մտօք կատարել ինձ յանձնուած պաշտօնը և կը հրաժարեմ. Պատ. Խորհուրդոյ անդամակցութենէ. սոյն առ թիւ կը ներփակեմ նաև զբաժնորդի գործողութեանց հաշուեցոյցը, խնդրելով որ զայն ստուգելէ յետոյ իմանցեք թէ արդէ պետք է յանձնել պատրաստ դրամը զրոյ. 13005 նոյնպէս և հաշուական խնդրներու յառաչից թղթերն և ընկալագրերը.

Ընդունեցէք յարգանքները.

40/22 փետրվար 1897

Մ. ՄԱՍԵՐԵԱՆ

Պատ. Աւսումն. Խորհուրդն սոյն հրաժարագրէն հրատարակած մի մասէն սոյնպէս հետեցնել էր ուղէ թէ հրաժարականս միակ պատճառն անձնական զրաւունքս էր. Այդ պատճառն Աւսումնական Խորհրդոյ կրկին հրաւերին ի պատասխան լոյ Խաղաղաբարձաւ ձև մ'էր սակայն, որով օգուտ քաղելով այս անգամ իրեն զենք գործածեք է Խորհուրդն Ա. Մալչոյ զգամ Արայն թէ բուժ է այդ զենքն, և ճշխարտութիւնը պարտ կ'ընէ իմ վրայ բուն իրողութիւնը սկիզբէն պատմել.

Աւսումն. Խորհուրդն ինչպէս չգիտնալ կը ձևացնէ որ իմ հրաժարալիսն բուն պատճառն իր կողմէ նախորդ տեսչին տրուած սնարժան և կոյր պատուարութիւնն էր. և լախարտաբար որոշումն որով կը վաճարէր Պ. Տեսուչս պաշտօնին և դպրոցական շրջանի վերջը, լոյ Խաղաղաբարձաւ ձևով առնելով!! Բողոքեցի այդ որոշման դէմ. դիտարկութիւններս արձանագրուեցան իրաւ. (թէ և արձանագրութիւններն այժմ ջնջուած են Տեսուրէն) այլ պարագայ տեսնելու Ուստի հարկ տեսնալ իմ 22/3 Փետրվար թուականաւ պատճառարանեալ հրաժարագիրս մատուցանել առ Պատ. Քաղ. Ժողովն. Ժողովը չընդունեց հրաժարագիրս. պահ մը համակերպեցալ շարունակել Աւսումնական Խորհրդոյ թախանձանայ վրայ. և նկատելով մանաւանդ որ Պ. Տեսուչս նոյն միջոցին պիտի հրաժարեցուցուէր, ինչպէս խոստացաւ Ատենապետին Պ. Սիմեոնին. Նոյն ինքն Ատենապետին էր որ յատկապէս խնդրեց իցմէ որ հրաժարական չի գրեմ. զի գոյթակցութեան տեղի պիտի տամ բնաւ և Ա. Մալչոյ ձևաւոր գրեմ որ Նոյն ինքն Ատենապետին էր որ վերջէն խնդրեց գէթ առ Պատ. Քաղ. Ժողովն որոշուած պատճառարանեալ հրաժարագիրս հրատարակութեան չյանձնեմ, որպէս զի դպրոցական ներքին անկարգութիւններ հրապարակ չընեն. Հիմալ ինչ յանդգնութեամբ կ'ենեն կը պնդեն թէ պատճառարան միայն հրաժարում տուած էին. Բողոք պետք ունի. Աւսումնական Խորհրդոյ կրկին իմ հրաժարականս այն պատ-

ձուռնէրն որ արդէն իրեն ծանօթ էին, և զոր արդէն օրինաւորապէս զիս ընտրող ժողովին օլ բացատրելը էին: Եւ ես հրաժարականս ետ չսօսի մինչև որ անդադրական և պաշտպանեալ Տեսուչը դպրոցէն չհեռացաւ: Եւ հիմակ իւրեւ արդարացում մէջ կը բերէ Ուսումն. Խորհրդոյ Դիւանն քաղաքական դէք մը ի նպաստ անպաշտպանելի դատի մը:

Այս է իրողութիւնը զոր Արգոյ Հասարակութեան դատադոմբեան կ'ենթարկեմ:

Մնամ յարգանքը Ձերդ

26 Ապրիլ 1897

ՄԱՍԻՍԱՆ

Եթէ կայ սակայն մեզ և թերեւ մեր ընթերցողներուն համար զարմանալի երևոյթ մ'ոյս խնդրոյն մէջ, ոյս է՝ լուսամիտ կարծուած անձերու կողմէ օրինաւոր վիճարանութեան ձայնը լսելու դժկամակութիւնը: Արդէն ծանօթ պատճառներով Մասիս մէջ հրատարակուած համակէն մեր թերթին մէջ հրատարակութիւնը մերժելէ ետե՝ երկու մասնաւոր նամակներ ստացանք՝ մին Ուսումն. Խորհրդոյ Առնապետին՝ որ մեր մերժումը բշտամականութեան չէր— և իր ձայնն անլսելի ընելու ապացոյց մը կ'նկատէ— թէ և Մասիսի մէջ լիուրի լուսեցաւ. — և իր բաժանորդագրութեան պատուէն ոյս պատճառաւ մեզ կ'զրկէ. միւսն՝ Առնապետին՝ որ աւելի առաջ երթալով կ'նշանակէ մեզ և կ'ըսէ թէ նշմարաւոր քիմիկ երեսուն հազար հաշուարկներ հաշուեցան կամ սխալած ըլլալին յայտնելու վեհանաճար քիմիկ, այլ միայն կրնանք գրաւարանել, խեղաթիւրել, խաչքել և այլն, թէ 27 աւարիէ ի վեր մեր համալսարան ուղղութեան վրայ տարբեր գաղափար ունի եղեր ևս չարտօնար խաբուած ըլլալը խառնափառելու համար եղեր և այլն, հեռապէս թէ իր և թէ իր եղբոր մեր թերթը չզրկել կ'հրամայէ: Միթէ աղւոր և սքանչելի չէ ոյս փրկապահանքը, և որո՞ւ կողմէ . . . Ե՛հ, շատերու ծանօթ Առնապետին կողմէ: Եւ ոյս ամէն բարքաճանդն ուրիշ գրգիւս չունին: Աղնիւ ընթերցող, այլ մեր ճշմարտախօսութիւնն, որու համար չէ թէ 27 ալ 47 տարիէ ի վեր զոհած ենք մեր հանգստութիւնը, մեր անձնական շահն, մինչև իսկ ստատեր քարեկամութիւնն և շատ պարագաներու մէջ դատափետուած, հալածուած ենք: Պ. Մ. Սիմոնեան ազատ էր այս օրերս իր չսիրած թերթը չհարգալ, և յատկապէս կ'անգրէր որ այսուհետեւ իր ձեռքը չտանու զայն որ մասերը չզրկուին, սակայն իրաւունք չունէր մասնաւոր գրով մեզ նամատելու: Անտարակոյս՝ իր սիր մեզմէ լիովին առած պիտի լինէր եթէ ոչ միայն իր մի քանի համախոհները զաղբէին թերթին բաժանորդ լինելէ, այլ և նոյն իսկ թերթս գաղբէր, որպէս զի ճշմարտութեան և արդարութեան ձայնն իր տկանջին չհնչէր և իր բունը չ'ըրդոյր: Տէ՛ր Աստուած, փքուրոյց կուրծքերու տակ առնալ ո՞րքան փոքր սիրտեր կան:

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ր Դ Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ռ Ե Ր

ՊՈՒՈՏՈՒՐ ԿԱՄ ՊՈՒԼՏՈՒՔՅՈՒՐ ԲԱՌԵՐ

Տափ	Գետին:
Քիւկի	Տաճ. (սալընճաք):
Հիւրիշեկ	Տաճ. (չէլուէ), իւզով և չաքարով ա- փութախառն եփուած կը լինի:
Թար	Տաճ. (լուաֆ):
Ծանճաֆ	Ծամեղու ձիւթ:
Կեազեր	Տաճ. (հաւուճ):
Կեօղեր	Աղբիւրի աւազան Տաճ. (սուլուխ):
Մախանջ	Աճօթ:
Փիրիկ	Քիչ ժիւ:
Ինճիկ or	Վաղը չէ միտու օր:
Թաշլար	Տաճ. (առաւելք):
Ճոկ	Ծայր:
Խոշիկ	Ծագ:
Նեղիսեղ	Երթալ:
Մարչիչ	Դահլիւան կամ զրուչ:
Կերիկ	Առամ:
Տիչեիչ	Անօթ ենալ:
Իրիկիկա	Զրի:

Ս. Ի Ա Ր Ա Կ Յ Ո Ւ Բ Ա Ռ Ե Ր

Չաղ	Աւաղան ուր պնակներ կը լուտն:
Շօկ	Դերձանը չրէշին մէջ թաթախել:
Տիրազէչ	Հինեւ դերձանը:
Չաշուր	Մի քիչ երկար մատի հաստութեամբ մանր տերեւով սամիթի տեսակ կանան- չեղէն մի է զոր խաշելով աղցան կընեն: Թաւշեայ ըսուած ծաղիկն է:
Ճոնչի	Որթի տերեւները խաշելով կը մանրեն ապուխտ ձաւար և իւղ միմիանց խաւ- նած կերիեն ու կերակուր կը շինեն:
Քոռոսուքուրդ	

Կաշխան	Տաճ. (զուղայ):
Ճարայ	Տաճ. (զէտարի):
Կուկրակ	Տաճ. (քիւլակ):
Խոռակ	Աղգական:
Տարսաղակ	Միջակ բարձրութեամբ ծառ մի է որոյ պտուղը մանր և դեղին է, իսկ համը ա- նուշ:
Պեղեղ	Պլուտոյտ ընկել:
Մոեղ	Լսել:
Ինդեղ	Անոնց պէտ:
Թըպուտնէն	Վաշտել:
Լապիս	Անպատճառ:
Բշեղ	Մեծել:
Յեղիմ	Ինչ կամ խենդ:

ԱՐԱՐԿԵՐՅՈՒ ԲԱՌԵՐ

Կարմնժեղ	Միս կտրել:
Ժըժուանի	Մարդ երբ սոսկալի երազներ տեսնէ և սարսափահար լինի անոր կըսեն:
Աշխեղ	Կերակուրը մնալով կ'աւրուի անոր կը- սեն:
Թակ	Հաստկէկ փայտ մի է որով կանաք լու- ացած լաթերը կը ձեծեն:
Խապ	Դիւրաքանդ. հանգւոյց:
Խամ	Ձմեռուան համար պտուղները խումբ խումբ թելերով կը կախեն:
Լօղիկ	Բնկուղին առաջին անգամ դուրս տու- ած պտուղցուն որոնց մեծ մասը սենա- լով կը թափին:
Պճիկ	Դիւ:
Կըճիկ	Թանձր հացի տեսակ մ'է:
Մանուկ	Տաճ. (խումբարայ):
	Խմորէն կտրելով գունտ կընեն և երբ այն գունտը մեղքով տափաքցեն ան- որ մանուկ կըսեն:
Շիւ	Թըթին կամ խաղողին ճմուտեածը, չի- րան հանելու համար:
Գմբուկ	Բուռցք:

Ճնկոյիկ

Պղպղռիկ

Պօք

Փառք

Ճիւ

Պատրու

Երեւորիկ

Անխուս

Փօքօք

Մսեղ

Անուկ

Ճանկիկ

Դուրիկ

Խոքիկ

Չարիցիկ

Կեռեղեղ

Ճըքեկ

Սիկիկ

Շուրիկ

Պանկիկ

Սախ

Լեկեկ

Կըծկարոն

Բօժոժ:

Առեւիժի կեղեւի ներքեւէն հանուած
մաշկն է մանկիկները զայն բերաննե-
րուն զրած ուժգին փշելով ձայն կը
հանեն:

Ականջի բլթակ:

Որոճացողներու ստամբքսը:

Ոտք:

Ծառի պտուտաւ:

Ծերերու և կամ երկար անողջանալի
հիւանդներու համար կըսուի, իբր օր-
եայ մահը կը խնդրեն:

Մինչդեռ:

Երբ տըհաս պտուղ մը ուտես որոյ թը-
թ ու ութ ենէն բերանդ կը փոթաւի:

Ու է բան մը կրակին գէմ դնելով
տաքութենէն կարմրի:

Ասդրին վերի մի մասն:

Հաւկիթոյ կերակուր մի է, զոր երկաթ է
կաղապարներուն մէջ կը թափեն զա-
նազան ձեւեր տալու համար:

Աղբատի մախաղ:

Տաճ. (քանակաւորի):

Ձին վաղեցնել:

Տեառնդառաջ:

Օճախի վերայի մասն է:

Տաճ. (օյեայ):

Կանանց գլխի զարդ, որ թեւ մի է ու-
րուն վրայէն ոսկի կախելով երեսներէն
կախ կը ձգեն:

Գիւղացի աղջկանց իրենց գլխի ֆէսին
երկու եզերքէն մետաքսէ չինուած կը-
տօր մի է որոյ ծալրերը կզակի, ծնօտի
ներքեւ կը կապեն որպէս զի ֆէսը զը-
խեն չըլկնի:

Պղնձէ պնակ, որու սահան ալ կըսուի:

Պղնձէ տափարակ պնակ:

Փայտ մը է մի քանի մասերու բաժ-

	նուած որդ վերան զոյն զգոյն թեւեր կը փաթաթեն:
Յանսշիշ	Չառացի:
Խըշքիւն	Կ'ըջորտել մրափել:
Կանկուն	Սպուշ:
Կանսուի կողիկ	Ճերմակ ծաղիկով մանր խոտ մի է զոր կուտեն:
Պոսուի կոսրոյ	Զիւնի ներքէն ելլող կապտախառն ճերմակ ծաղիկ մի է:
Բանկուն	Տէս սինձ:
Ճըզիզ	Խոտ մ է որոյ արմատը փափաթի նման
Շիւն	Ճեղուտ:
Շուշմայ	Տաճ. (սխում):
Փրիկ	Պղտիքին մանր մասը:
Արմըն	Կարկոտի մանրը:
Կըծիկ	Կանանց գիլիֆներուն կըսեն:
Կսծուկ	Տաճ. (չիպան):
Չարուն	Ատրճանակի քարսու:
Մոջկուն	Մարմնոյ վերայ լուսնի նորին մանր խո- ցերֆիւլայ և սաստիկ կը քերուի որուն Տաճ. (թէմբէի) կըսեն, իսկ ճալագցիք մուշմունկ կըսեն:
Մրեյ	Օղելի ձագ:
Խոսկանար	Արիւնով լուծում ունենալ:
Գաղսնակ	Մանկան դադաթի վերայ կակուղ մա- սըն է:
Եօրեկըսայր	Մեծ արջ համաստեղութիւնն է:
Արեգի	Արեւի դէմ ագարակ, որուն Խարբերդ- ցիք մինչ շող կըսեն, վասն զի Պարսկ- միհր արեւ կը նշանակէ, իսկ շող, շող:
Մաղնիւն	Անցած մանր կրակներ:
Հոսեյի	Հեծանոց հողագ ործի գործիք:
Գալիսն	Տան մէջէ հաստատուն սանդուխ:
Մարագ	Յարդանոց:
Ման	Ճեղքուած փայտի վշի նման մասը:

(Հարունակիկ)

ԽԱՉԱՍՏՈՒՐ ԲՃ. ՏԲ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

U. UULAS

Երկրի համար	Դ	Մեջամսեայ	Երկրի համար	Դ	Մեջամսեայ
Ազգ. վարժարաններու	Յ	2 1/2	Յ	Յ	Յ
Ե. Պոլսոյ եւ Փարս Աւիայ	Յ	4	Յ	Յ	Յ
Ազգ. վարժարաններու	Յ	2 1/2	Յ	Յ	Յ
Բուսաւստանի համար	Յ	3	Յ	Յ	Յ
Երաւագիտանի համար	Յ	8	Երաւագիտանի համար	Յ	8
Երաւագիտանի համար	Յ	4	Երաւագիտանի համար	Յ	4
Երաւագիտանի համար	Յ	1 7	Երաւագիտանի համար	Յ	1 7
Երաւագիտանի համար	Յ	9	Երաւագիտանի համար	Յ	9

ካ ሚ ኔ ኩ ኩ ካ ሳ ጸ ሀ ሆ ኔ ኩ ኩ

ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԻԹԻԻՆՔ

Կ. ՊՕԼԻՍ —	Մեծ. Տիգրան Էդ. Ճիվիկյան խմբագրողն է
» —	Մեծ. Նշան ԼՃ. Պարսկեան Լսի Զապոյիչ, հաստիսի քիւ ճի
» —	Մեծ. Սիմոն Գալսեան Գալսեանք խմբ քիւ 16 Պանել Գալսե
ՄԵԳՆԵՍԸ —	Մեծ. Մկրտիչ ԼՃ. Էրկանեան
ԷՕՏԵՄԻՇ —	Մեծ. Տիգրան ԼՃ. Պիմակեան
ՍԱՄՍՈՆ —	Մեծ. Երսեան ԼՃ. Մարտեան
ԵՐԻՋԱ —	Մեծ. Սարգիս Էճ. Լմանեան
ԵՐՈՒՍԵԳՆԻՍ —	Գեղ. Տ. Սահակ եղ. խմբագրեան
ԳԱՀԻՐԻ —	Մեծ. Կորսեան ԼՃ. Կառապրեան
ՄԵՆՉՍԻՔ —	Մեծ. Տիգրան Վարդանեան
ՌՈՒՍՈՒՔ —	Մեծ. Գառնիկ ԵՃ. Տիգրանեան
ՊՕՍԹՕՒ —	Մեծ. Տիգրան ԼՃ. Թաշեան
ԴԱԻՐԷԺ —	Մեծ. Տօհ. Փաշեան

Հայդ

Մ. Մամուրեան

Խմբ. Տնօրեն Ա. Մանուկյանի ջանքերով:

M. Mamourian

Rédacteur de la Revue

« Arévélian Mamoul » SMYRNE

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԵՐ

Գրասունն ստացած է

ԶՄԻՌՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ — Մեքիսեդեկ Եպսկ. Մ. րառեան — Տղաղբ. Ղ. Կոնյ. քչ. Փափաղեան Կոլ. ց. 1896 —
Գին 3 զրուշ:

ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒ — Առական սեռի յատուկ — Հեղինակ. Բրոֆ.
Ֆ. Ալլգրէ/սթ, Փարզմ. Մ. Կ. Նախկեան — Տղաղբ. Յ. Մատ-
թէսեան — 1897 — Գին 3 զրուշ:

ՀԱՄԱՌՈՑ ԳԵՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ — Հայերէն Գողերէն ի պէ-
տըս վարժարանաց — Յօնինեց Խ. Ս. Քաջաճեան, Հրատարա-
կութիւն Պ. Պաւլեց Գրատան — 1897 — Գին 2 զրուշ:

ԺՊՂՈՂՐԴԱԿԱՆ ՏԱՐԵՅՈՅՑ — 1897 — Հրատարակիչ Նշան
Կ. Պէրպէրեան — Կ. Պախ. Գին 5 զրուշ:

Հրատարակուած է Մամուրեան գրատան գրացուցակն և
ժառանգողաց ձրի կ'աղարկուի:

Անոնք որ կ'փախաքին իրենց երկերն թերթիս մէջ
ծանուցուած տեսնել, պարտին ելեալն օրինակ խնդա-
ղրութեանս հասցնել: